

تربیت مترجم

مکتوب و شفاهی

ویلهلم ک. وبر

مترجم :

کامبیز محمودزاده

ویراستار :

علی بهرامی

TRAINING TRANSLATORS AND CONFERENCE INTERPRETERS

Wilhelm K. Weber

Translator: Kambiz Mahmoodzadeh

Editor : Ali Bahrami

Rahnama Publications

Engelab Ave Shohadaye Zhandarmerie St

(Moshtagh St.) between Farvardin

& Fakhre Razi , No 220 Tehran

Tel : 6416604 & 6400921

P.O.Box: 13145-1845

Printed in the I.R.IRAN

شابک : ۹۶۴-۶۰۵۴-۵۲-۸

ISBN: 964-6054-52-8

تربیت مترجم معکوب و شفاهی

ویلیام ک. ویر

تامینز محمود زاده

۲۱۲۵۵
۲۹۱۲

تریت مترجم

مکتوب و شفاهی

ویلہلم ک. وبر

تقدیم به دانشجویان
رشته مترجمی انگلیسی

مترجم: کامبیز محمودزاده

ویراستار: علی بهرامی

رہنا

Rahnama Publications

Enghelab Ave. Shohadaye Zhandarmerie St

(Moshtagh St .) between Farvardin

& Fakhre Razi , No 220 Tehran

Tel : 6416604 & 6400921

P.O.Box: 13145-1845

Printed in the I.R. IRAN

وېر ، ویلهلم کارل

Weber , Wilhelm Karel

تربیت مترجم مکتوب و شفاهی / ویلهلم ک.وېر؛ مترجم کامبیز
محمودزاده؛ ویراستار علی بهرامی - تهران: رهنما ، ۱۳۷۸.
چهار ، ۸۶ ص: ۱۱/۵ × ۲۶ س م .

ISBN 964-6054-52-8

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا (فهرست نویسی پیش از
انتشار) .

عنوان به انگلیسی :
Training translators and
conference interpreters.

۱. ترجمه . ۲. مترجمان . الف . محمودزاده، کامبیز ، ۱۳۳۱ - ،
مترجم . ب . عنوان .

۴۲۸/۲

PE ۱۳۷۸/۲/ ۲و۲

۴۴۴۸-۷۸م

کتابخانه ملی ایران

تربیت مترجم مکتوب و شفاهی ؛ ویلهلم ک.وېر؛
مترجم کامبیز محمودزاده ؛ ویراستار علی بهرامی ؛ چاپ :
چاپخانه حافظ ، تیراژ ۳۰۰۰ نسخه ، چاپ اول تابستان ۱۳۷۸ ناشر ،
انتشارات رهنما (مقابل دانشگاه تهران) ، خیابان فروردین
نبش خیابان شهدای ژاندارمری ، پلاک ۲۲۰
تلفن ۶۴۱۶۶۰۴-۶۴۰۰۹۲۷
شابک : ۹۶۴-۶۰۵۴-۵۲-۸

فهرست مندرجات

عنوان	صفحه
پیشگفتار مترجم	دو
مقدمه نویسنده	چهار
فصل اول	
آیا می‌توان ترجمه متون مکتوب و ترجمه شفاهی را آموزش داد؟	۱
فصل دوم	
توانایی‌ها و شرایط اولیه	۵
فصل سوم	
مراجع آموزش و فراگیری	۱۵
فصل چهارم	
برنامه درسی	۲۷
فصل پنجم	
آموزش	۳۷
فصل ششم	
آزمون	۵۷
فصل هفتم	
حق انتخاب و امکانات شغلی	۶۷
فصل هشتم	
قوانین حرفه‌ای	۷۷
فصل نهم	
نتیجه‌گیری	۸۵

پیشگفتار مترجم

متن حاضر برگردان یکی از ساده‌ترین و در عین حال بنیادی‌ترین نوشته‌هایی است که در زمینه ترجمه شفاهی و شیوه آموزش این فن به چاپ رسیده است. نویسنده که خود از جمله متخصصان و مدرسان فن ترجمه شفاهی به شمار می‌رود، به هنگام بحث در این زمینه همواره به ترجمه مکتوب نیز توجه داشته و آنچه به دست می‌دهد نشانگر سالها پژوهش وی در حوزه‌های ترجمه مکتوب و شفاهی است.

اگرچه ترجمه شفاهی سالهاست - و شاید بهتر است بگوییم قرن‌هاست - که بخشی از حیات اجتماعی انسان را به خود اختصاص داده است، ولی مطالعه علمی در این زمینه و به ویژه در قالب دانش ترجمه‌شناسی، حوزه‌ای نوپاست و شاید بتوان مدعی شد که پژوهش در برخی از ابعاد آن هنوز بکر و دست‌نخورده باقی مانده است؛ و به همین دلیل در مطالعه این فن، همواره تجربه بر علم پیشی گرفته و مدرسان این حوزه از ترجمه‌شناسی بیشتر از تجربیات خود بهره می‌گیرند تا آن که مبنایی علمی برای تدریس این فن به دست بدهند. از این رو شاید بتوان مدعی شد که متن حاضر علاوه بر دانشجویان رشته مترجمی زبان، می‌تواند برای مدرسان این رشته نیز به مثابه ابزاری برای مطالعات بعدی به حساب آید.

باید توجه داشت که نویسنده به هنگام طرح مسایل، به نکاتی اشاره دارد که شاید برای بسیاری از مدرسان ترجمه شفاهی و مکتوب بدیهی فرض شده و به

همین دلیل نادیده انگاشته می‌شوند. نوشته حاضر به شکل ضمنی بر این نکته تأکید دارد که هیچ نکته‌ای در امر تدریس فن ترجمه به طور اعم و ترجمه شفاهی به طور اخص بدیهی نیست و نادیده انگاشتن هر نکته می‌تواند در امر تدریس این فن به عدم دستیابی به تخصص بیانجامد.

مترجم به هنگام برگردان متن حاضر سعی بر آن داشته تا سبک و سیاق متن اصلی را تا حد امکان حفظ کند و شاید به همین دلیل است که محتوای پیچیده متن، جامه‌ای ساده می‌پوشد و این سادگی خود را در میان متن می‌نمایاند؛ هر چند باید توجه داشت که سهولت در طرح مطالب به هیچ وجه به معنی سادگی محتوا نیست.

در خاتمه جا دارد از دوست و همکار عزیز، آقای مرتضی قریب که ویرایش اولیه برگردان حاضر را برعهده گرفتند و نیز همکار گرامی و مترجم نامی آقای علی بهرامی که زحمت ویرایش نهایی و نیز بازخوانی این مختصر را متقبل شدند، قدردانی شود.

کامبیز محمودزاده

فروردین ۱۳۷۸

مقدمه نویسنده

کتابهای درسی بسیاری در باره فن ترجمه مکتوب و ترجمه شفاهی منتشر شده است. این کتاب، به هیچیک از مقوله‌های زبان‌شناسی، روان‌شناسی زبان و حتی اهمیت ترجمه شفاهی و مکتوب در فرایند ارتباطی توجه چندانی ندارد، بلکه به اهمیت ترجمه مکتوب و ترجمه شفاهی در کنفرانسها به شکل دو حرفه علمی، و نیز به کیفیت آموزشهای عملی برای فراگیری آنها می‌پردازد، تا بتوان کارایی این دو حرفه را در بالاترین سطح نگاهداشت.

کتاب حاضر تلاشی است براساس تجربه بیست ساله من در مقام مترجم و مدرس این فن تا نشان دهم مترجم مکتوب، یا مترجم شفاهی برای ورزیدگی در حرفه‌اش و رسیدن به موفقیت نیازمند اندوختن کدام دانش و توانایی‌هاست. در این کتاب همچنین کوشش شده است تا این حرفه دشوار و نیازمند دقت - که در عین حال جذاب هم هست - اعتبار سزاوار خود را کسب کند. حرفه‌ای که جهان به هم وابسته امروز - برای به انجام رساندن وظایفش - سخت بدان نیاز دارد. استادانی که دانشجویان را برای احراز حرفه مترجمی (مکتوب و شفاهی) در آینده تعلیم می‌دهند، بدون شک، باید از ارزش مهارتهایی که به آنان آموزش می‌دهند آگاه باشند؛ و در حقیقت نباید آموزش این مهارتها را صرفاً جنبه فرعی فراگیری زبان‌های خارجی تلقی کرد. این مهارتها (یا در صورت تمایل «هنرها») بخشی از دو حرفه متمایز (هر چند به هم پیوسته) به شمار می‌آیند که هزاران نفر در سراسر جهان از طریق آنها امرار معاش می‌کنند و رضایت خاطر زیادی هم دارند.

این دو حرفه را فقط باید با کفایت‌ترین استادان به دانشجویانی آموزش دهند که استعداد آنان برای رسیدن به مرتبه مترجمی حرفه‌ای مسلم شده باشد. من از تمامی استادان متعهد رشته ترجمه (مکتوب و شفاهی) در سراسر جهان صمیمانه می‌خواهم که برای شکل بخشیدن به این استعداد فوق‌العاده و تحقق کامل آن به صورت این دو حرفه تلاش کنند، تا افراد بشر با وجود موانع فراوان بتوانند کلام یکدیگر را دریابند.

و.ک. وِبر

(چهار)

فصل اول

آیا می‌توان ترجمه متون مکتوب و ترجمه شفاهی را آموزش داد؟

اگر چه پیشینه ترجمه شفاهی به زمانی بازمی‌گردد که بشر توانست سخن بگوید، و با آنکه نخستین مترجمان مکتوب هنر خود را هنگام مبادله اولین نامه‌های سیاسی و اوراق تجاری به نمایش گذاردند، اما تنها بعد از پایان جنگ جهانی اول و بحرانهای بین‌المللی پس از آن بود که این دو حرفه - یعنی ترجمه مکتوب و ترجمه شفاهی - به شکل امروزی خود درآمد. ترجمه شفاهی پیاپی^۱ (consecutive interpretation) به طور اخص تا سال ۱۹۴۵ متداول بود، ولی ترجمه شفاهی همزمان (simultaneous interpretation) برای اولین بار در دادگاه نورنبرگ و هنگام محاکمه مجرمان جنگی به کار گرفته شد.

مترجمان خوب (اعم از مکتوب یا شفاهی) باید مجموعه ویژه‌ای از قابلیت‌ها را دارا باشند. درست همان‌گونه که تک‌نوازی برجسته در موسیقی، یا اسکی بازی

۱ - اگر چه بحث من در باره مترجمان شفاهی ویژه کنفرانسهاست، لیکن احساس می‌کنم مترجمان شفاهی دیگر - و خصوصاً مترجمان شفاهی دادگاهها - نیز می‌توانند از این آموزشها بهره بگیرند.

ورزیده باید تکنیکی بی نقص داشته باشد. مترجمان مکتوب و شفاهی نیز باید به زبانهایی که از آن ترجمه می کنند و خصوصاً زبان مادری خودشان احاطه کامل داشته باشند.

برای پاسخ به پرسشی که در عنوان این فصل مطرح شده است، ابتدا باید این نکته که در حال حاضر چگونه فردی به یک مترجم مکتوب یا شفاهی بدل می شود را، بیان کنم.

دست یافتن به مهارت در حرفه ترجمه شفاهی ویژه کنفرانسها مستلزم طی مراحل متعددی است، در حالی که ورود به زمینه ترجمه مکتوب چنین پیش نیازی را ندارد؛ و حتی گاه بدون داشتن سابقه کار نیز ممکن می شود. آخرین بررسی آماری انجمن بین المللی مترجمان شفاهی نشان می دهد که ۹۵ درصد مترجمان شفاهی ۳۰ تا ۴۵ ساله هستند و از تحصیلات دانشگاهی در این زمینه برخوردارند. درستی این آمار دلیل روشنی دارد: زیرا ضعف یک مترجم مکتوب شاید مدت زمانی طولانی پوشیده بماند، در حالی که نادرستی ترجمه شفاهی بی درنگ آشکار می گردد و در بسیاری از موارد شرمندگی همه دست اندرکاران را به همراه خواهد داشت. افزون بر این، از آنجا که مترجمان شفاهی به صورت گروهی کار می کنند، مطمئناً بر عمل یکدیگر نظارت دارند و برای یک مترجم شفاهی بسیار دردناک است که همکارش ناشیانه عمل کند. در پاسخ به این پرسش که آیا می توان ترجمه مکتوب و ترجمه شفاهی را آموزش داد، دو مسئله مهم را باید در نظر گرفت:

(۱) نخست آن که مترجمان اوایل قرن، سیاستمدارانی تمام عیار و خودآموخته بودند که آموزش و تجربه حرفه ای آنها مهارت های فوق العاده زبانی

و ارتباطی را برای آنها فراهم آورده بود و بدین ترتیب توانستند اطلاعات عمومی وسیع و فصاحت کامل در چندین زبان را کسب کنند.

(۲) گاهی همکاران ما می‌گویند: «فلانی حتی بدون رفتن به کلاس هم موفق می‌شد»، یا آنکه «او بدون گذراندن دورهٔ آموزش مطلوب، مترجم مکتوب یا شفاهی خوبی از کار درآمد».

گرچه امروزه چنین سخنانی کمتر به گوش می‌رسد و این‌گونه اظهارنظرها مربوط به دورانی است که شیوهٔ آزمایش و خطا مرسوم بود، اما این عقیده هم وجود دارد که همه چیز در آموزش خلاصه نمی‌شود و هر مهارتی را نیز به هر کس نمی‌توان آموخت. با این وجود، خوانندگان تعجب نخواهند کرد اگر بگوییم به عقیدهٔ من ترجمه مکتوب و شفاهی را «باید» آموزش داد و آن هم به درستی.

فقط افرادی که استعداد خدادادی استثنایی دارند (و من در طول دوران حرفه‌ای خودم فقط یک یا دو نفر را با این مشخصات دیده‌ام) می‌توانند امیدوار باشند که بدون انحراف و اشتباهاتی که ممکن است عملکرد حرفه‌ای آنها را تا پایان خدشه‌دار سازد، در این حرفه‌ها موفق شوند.

فصل دوم

توانایی‌ها و شرایط اولیه

قبل از آنکه به توصیف توانایی‌های «جادویی» مترجمان مکتوب یا شفاهی موفق بپردازیم، جا دارد که تعریفی از این دو حرفه ارائه دهیم. این تعریف‌ها باید به صورتی باشد که همچنین مشخص کند چه کسانی «نباید» وارد این مشاغل شوند.

ترجمه مکتوب عبارتست از: انتقال متن نوشته شده از زبان مبدا به زبان مقصد. متن ترجمه شده باید از نظر معنایی کاملاً صحیح باشد و تمام ظرایف متن اصلی را دربرگیرد و آنقدر روشن و شیوا نوشته شده باشد که خواننده به راحتی آن را درک کند. نیازی به گفتن نیست که علایم دستوری، املاي کلمات، و دستور زبان به کار رفته در متن باید بدون خطا باشد. به علاوه، مترجمان باید فرهنگ لغت و کتابهای مرجع مختلف هر دو زبان را در اختیار داشته باشند.

ترجمه شفاهی عبارتست از: انتقال پیامی گفتاری (شفاهی) در یک کنفرانس یا جلسه، از زبان مبدا به زبان مقصد، که در حضور شرکت کنندگان انجام می گیرد. ترجمه شفاهی می تواند به صورت همزمان (همزمان با ارائه سخنرانی)، یا به صورت پیاپی (پس از آنکه سخنران بخشی از سخنانش یا تمام آن را به پایان رساند) انجام پذیرد. در موارد بسیاری نیز مترجم شفاهی مجبور می شود با استفاده از متن اصلی، ترجمه را به صورت شفاهی ارائه دهد. این نوع ترجمه را ترجمه sight می نامند.

پس تفاوت مهم میان این دو نوع ترجمه این است که آنچه مترجم مکتوب ارائه می دهد باید خوانده شود، در حالی که حاصل کار مترجم شفاهی برای گوش کردن است.

از این دو تعریف می توان بی درنگ چنین نتیجه گرفت که مترجمان مکتوب باید بتوانند دیدگاههای نویسندگانی را که اثرشان برای ترجمه انتخاب شده است، کاملاً حفظ کنند و مترجمان شفاهی نیز باید انتقال دهنده همان طرز فکر و اندیشه سخنران باشند.

این نتیجه گیری، هرگونه تلاشی را برای آموزش مترجم حرفه ای در سطح پایین تر از سطح لیسانس منتفی می سازد. این امر به ویژه در مورد مترجمان شفاهی صادق است، زیرا شرکت کنندگان در جلسه ای مهم نمی توانند اطمینان داشته باشند که مترجمی جوان و کم تجربه بتواند جزئیات مهم یک سخنرانی را درک و منتقل کند.

ترجمهٔ مکتوب

استعداد و توانش دانشجو

ریز نمرات درسی می‌تواند در تعیین توانایی‌های دانشجو در ترجمه بسیار مفید باشد. به ویژه نمرات خوب در دروس نگارش پیشرفته و مقاله‌نویسی نشانه خوبی از توانایی دانشجو است. ممکن است این سؤال پیش آید که چرا یک مترجم مکتوب برای ارائهٔ ترجمه‌ای کاملاً فنی باید تمامی این شرایط را دارا باشد، و این سؤالی است به‌جا.

پاسخ من این است که تمرینات مربوط به نگارش و سبکهای مربوط به آن تمریناتی هستند برای ایجاد نظم فکری و انعطاف‌پذیری، که هر دوی اینها توانایی‌های بسیار مهمی برای هر مترجم به شمار می‌روند.

اگرچه مترجمان آینده (دانشجویان ترجمه) هرگز نباید نظر خود را در ترجمه اعمال نمایند، اما باید به زبان مادری خود تسلط کامل داشته باشند تا بتوانند پیام متن اصلی را به درست‌ترین و قابل درک‌ترین و در عین حال روان‌ترین شیوهٔ ممکن انتقال دهند. منصفانه است بگوییم فقط دانشجویانی که در درسهای زبان مادری خود بالاترین نمرات را کسب می‌کنند می‌توانند به درجهٔ کمال - که هر مترجمی خواستار آن است - دست یابند.

از آنجا که مترجمان حرفه‌ای در موضوع متنی که از آنان خواسته شده ترجمه کنند، به‌ندرت تبحر دارند، از این رو توانایی درک کامل نظریات و روشهای جدید و نیز توضیح آنها به زبان مقصد بیشترین اهمیت را خواهد داشت.

مترجمان همچنین باید بتوانند نظریات پیچیده را نیز به درستی انتقال دهند. آموزش خوب در زبان مادری که باید همیشه زبان مقصد باشد (زبانی که

بدان ترجمه می‌کنیم) پیش‌نیاز اصلی به شمار می‌رود. دوره‌های تخصصی نگارش و نیز کلاسهای ویرایش و نمونه‌خوانی می‌توانند کمک بسیار بزرگی برای دانشجویان ترجمه باشند.

متخصصان فنی که ترجمه نیز می‌کنند، در مقایسه با مترجمان عادی که برای مترجم فنی شدن نیازمند آموزش هستند، اساساً برتری آشکاری دارند. با این حال، گروه اول یعنی متخصصان، مترجمانی خواهند بود که فقط در زمینه تخصصی خود ترجمه می‌کنند، اما گروه دوم، یعنی مترجمان عادی که آموزش فنی دیده‌اند، خواهند توانست هر متنی را که به آنها ارجاع داده می‌شود ترجمه کنند. به علاوه، اکثر متخصصان فنی به ندرت از مهارت خوبی در امر نگارش برخوردارند.

تجربه نشان داده است که فارغ‌التحصیلان رشته ترجمه را می‌توان به راحتی آموزش داد و آنها را تبدیل به مترجمان متون فنی نمود. زیرا بسیاری از این فارغ‌التحصیلان کارشان را در پستهای مدیریت شرکتها ترک می‌کنند، زیرا انعطاف‌پذیری آنان دست کم گرفته می‌شود.

معمولاً در این باره اتفاق نظر وجود دارد که داشتن زمینه قبلی در فنی که ترجمه به آن مربوط می‌شود، بسیار مؤثر است. اما مادام که کارمندان بخش زبان در دنیا حقوقهای کمی دریافت می‌کنند، مهندسان و تکنسینهایی که علاقه‌مند به ترجمه تمام وقت باشند زیاد نخواهند بود.

توانایی‌های مدرسان ترجمه

مدرسان ترجمه نیز باید از همان توانایی‌های اساسی دانشجویان برخوردار

باشند. این جمله ممکن است یکی از بدیهیات به نظر برسد، ولی باید آن را بیان کرد زیرا تعداد بسیاری از مدرسان هستند که:

(۱) هرگز حتی یکی از ترجمه‌هایشان مورد ارزیابی قرار نگرفته، یا

(۲) اصولاً هرگز ترجمه مهمی ارائه نداده‌اند.

ترجمه در زمره علوم مطلق نیست که بتوان آن را یکباره و در یک مرحله کسب کرد. مهارت یافتن در ترجمه به تمرین روزانه نیاز دارد که طی آن تجربه‌های تازه‌ای برای تدریس به دست می‌آید و اصولاً هرگونه ترجمه‌ای شخص را برای ارائه ترجمه بهتری آماده می‌سازد.

ساده‌اندیشی است اگر تصور کنیم که اندکی دانش زبانی و ادبی، شخص را واجد شرایط آموزش ترجمه نیز می‌سازد. فقط یک مترجم بسیار باتجربه می‌تواند به دانشجویان آموزش دهد که چگونه از دامهای ترجمه اجتناب کنند و چگونه پیامی را به نحوی از یک زبان به زبان دیگر منتقل کنند که باعث شود خوانندگان آن متن باور کنند مطلبی را که می‌خوانند واقعاً به زبان مادریشان نوشته شده است.

ترجمه شفاهی

توانایی‌های دانشجویان

همان طور که پیشتر یادآوری شد، مترجمان ویژه کنفرانسها باید از همان میزان ذکاوت فرد سخنران - که برایش ترجمه می‌کنند - برخوردار باشند. اما این موضوع بدین معنی نیست که تمام افرادی که از هوش زیاد و فصاحت زبان برخوردارند می‌توانند مترجم شفاهی ویژه کنفرانسها شوند. بنابر این

توانایی‌هایی که دانشجویان بالقوه با استعداد را از سایرین متمایز می‌کند، کدام‌اند؟

شاید اکنون برای بررسی آزمونهای سنجش استعداد دانشجویان ترجمه شفاهی ویژه کنفرانس وقت مناسبی باشد. من در دانشگاه ژنو، در سوئیس، دفتر اروپایی سازمان ملل، ناتو، جامعه اروپا، و دانشگاه جرج تاون، آزمون استعداد گرفته‌ام. اگر چه آزمونهایی که این سازمانهای مختلف به کار گرفته‌اند از نظر شیوه، کاربرد، و محتوا از هم متفاوت هستند، اما همگی برای سنجش موارد زیر تنظیم شده‌اند:

✱ هوش

✱ توانایی خلاصه کردن و تفسیر و شرح دادن

✱ زمان عکس‌العمل

✱ حافظه

✱ آمادگی و ارائه مطلب

✱ صدا

✱ درک مطلب و فصاحت در زبانهای بیگانه

این توانایی‌ها معمولاً به صورت زیر سنجیده می‌شوند:

۱- از داوطلبان خواسته می‌شود که به زبان بیگانه در مورد تحصیلات، تجارب زندگی در خارج، و علایق فرهنگی خود صحبت کنند. این آزمون تصویر نسبتاً خوبی در باره نحوه تفکر و ارائه نظریات داوطلبان ارائه می‌دهد. معیارهای ارزیابی عبارت‌اند از: صدا، ارائه مطلب، لهجه، انسجام منطقی نظریات، نگرش کلی، و دانش کلی داوطلب.

۲- بخش دوم اغلب شامل تمرینی در زمینه خلاصه کردن و تفسیر و شرح مطالب است. ماجرایی کوتاهی شامل یک بخش با بار اطلاعاتی زیاد، و بخش دیگری که جملات زیادی دارد اما شامل ایده‌های مجزا و زیادی نیست و توسط امتحان‌کنندگان به یکی از زبانهای خارجی داوطلب خوانده می‌شود یا فی‌البداهه ارائه می‌گردد (معمولاً این کار توسط دو تن از ممتحنان انجام می‌شود).

سپس از داوطلبان خواسته می‌شود که همان داستان را به زبان مادری خود بیان کنند و تا آنجا که امکان دارد اطلاعاتی را که در ذهن نگاه داشته‌اند، ارائه دهند. این کار معمولاً بیشتر از سه الی چهار دقیقه طول نمی‌کشد و داوطلبان اجازه ندارند هیچگونه یادداشتی بردارند (به استثنای اعداد و اسامی)؛ چون این آزمون، آزمون حافظه نیز هست. معیارهای ارزیابی عبارت‌اند از: درستی و کامل بودن اطلاعات (حفظ مطالب در ذهن، درک زبان خارجی، منطق ارائه مطلب، توانایی تفکیک و حفظ نکات مهم، متمرکز بودن مطالب، و توانایی فائق آمدن بر مشکلات ترجمه از قبیل شوخی‌ها، اصطلاحات، یا ضرب‌المثلها).

۳- بخش سوم و نهایی معمولاً شامل ترجمه شفاهی از روی متن نوشته شده، از دو زبان بیگانه به زبان مادری است. در اینجا تأکید بر روی درک و ترجمه سطوح بالاتری از زبان است. آنچه مورد ارزیابی قرار می‌گیرد عبارت است از سرعت، صحت و نحوه برخورد با مشکلات غیرمنتظره (مهم است که به داوطلبان هیچ فرصتی برای بررسی پیشاپیش متن داده نشود).

اکثر آزمونها در ترجمه شفاهی پیایی به صورت فی‌البداهه ارائه می‌گردد و شامل شوخی و بذله‌گویی است که به ویژه مناسب سنجش مهارت‌های کلی

داوطلبان در ترجمه شفاهی است. برخلاف تصور متعارف این آزمونها به هیچ وجه آزمون واژگان نیستند، بلکه آزمون مهارتهای کلی هستند. این آزمون استعداد تا حد قابل قبولی میزان مردودی در امتحان نهایی یا امتحانات پی در پی را که در طول دوره آموزش انجام می گیرد، کاهش می دهد. از دانشجویانی که استعداد کافی از خود نشان نمی دهند، و یا به برنامه آموزشی راه پیدا نمی کنند، خواسته می شود قبل از امتحان دادن مجدد مهارتهای زبانی خود را تقویت کنند. معمولاً داوطلبان می توانند فقط دو بار در این امتحان شرکت کنند.

توانایی های مدرسان ترجمه شفاهی

مهارتهایی که مدرسان خوب ترجمه شفاهی دارا هستند در بخش مربوط به روشهای آموزش مورد بحث قرار خواهد گرفت. اما در این مقطع می توان با تأکید زیاد گفت که ترجمه شفاهی باید فقط توسط مترجمان شفاهی آموزش داده شود. همان طور که در مورد مترجمان مکتوب نیز بیان شد، کسی که از استعداد و مهارتهای مربوط به ترجمه شفاهی برخوردار نیست نمی تواند در آموزش شفاهی کاملاً موفق باشد. علاوه بر این، مدرسان این حرفه مجبورند با تمرین دائم، این مهارتها را حفظ نمایند و باید همواره همگام با پیشرفت ها، تحولات، و ابتکارات حرفه ای خود پیش بروند.

اساساً نمی توان پذیرفت شخصی که توان نمایش مهارتهای خود را ندارد به تدریس روی آورد، همانطور که باورکردنی نیست طراح حرکات رقص، بدون تجربه کردن تمام حرکات اقدام به آموزش رقص بکند. پس از نظر حرفه ای و

اخلاقی نادرست است که شخص بی آنکه از تجربه طولانی برخوردار باشد، سعی کند هنر بسیار مشکل ترجمه شفاهی را به دانشجویان بیاموزد.

آموزش ترجمه شفاهی به برنامه درسی منظمی که شامل قسمتهای فراوانی است، نیاز دارد؛ در حالی که ترجمه مکتوب راگاهی می‌توان به عنوان ابزار جنبی برای کسب مهارت‌های زبانی - و البته در برنامه درسی دانشجویان زبان (و نه برای تربیت مترجمان حرفه‌ای بجز رشته ادبی) گنجاند.

به عقیده من تمرینات مربوط به ترجمه شفاهی پیایی یا همزمان - که گهگاه در رشته زبان ارائه می‌شود و نمونه آن امروز بسیار زیاد است - کاملاً پوچ و بی‌محتوا است. این تمرینات در بهترین شرایط بی‌فایده و در بدترین شرایط بی‌حاصل و غیراخلاقی‌اند. تلاش برای بالا بردن میزان ثبت‌نام در کلاسهای زبان از طریق ارائه کلاسهای ترجمه شفاهی ساختگی گناهی است که دست‌اندرکاران نسبت به این حرفه مرتکب می‌شوند.

فصل سوم

مراجع آموزش و فراگیری

در این فصل، فرض من بر این پایه بوده است که برنامه آموزش ترجمه مکتوب و شفاهی در دانشگاه ارائه می‌شود و دانشجویان به کتابخانه‌ای غنی از کتابهای مرجع و نیز تمامی کتابهای مورد نیاز دسترسی دارند. بنابراین من فقط در مورد مراجعی بحث خواهم کرد که مشخصاً برای آموزش و مطالعه ترجمه شفاهی و مکتوب مورد نیاز است.

کتابهای درسی

کتابهای درسی در زمینه آموزش ترجمه شفاهی و مکتوب - اگر هم باشد - بسیار محدود است، و این حقیقت همواره برای اشخاصی که می‌خواهند ترجمه شفاهی و مکتوب را به برنامه آموزش زبان خود بیفزایند، تعجب‌آور است. دلیل

این مسئله این است که آموزش این زمینه‌ها عمدتاً براساس تجربیات حرفه‌ای و شخصی پایه‌گذاری شده است، و نیز اینکه روشهای آموزشی به طور دائم در حال تغییر و تطابق براساس تجربیات مستمر هستند. علاوه بر این، مترجمان شفاهی ویژه کنفرانسها که تدریس نیز می‌کنند معمولاً گرفتارتر از آن هستند که بتوانند در مورد تجاربشان کتاب بنویسند.

فرهنگ لغت

تشویق دانشجویان به استفاده از فرهنگهای مرجع یک زبانه در مقایسه با راه‌حل ساده‌تر یعنی مراجعه به فرهنگهای دو یا چند زبانه، شیوه بهتری برای انتخاب فرهنگ لغت از طرف آنان است. جستجو برای معنی واژه‌های ناآشنا در زبان مبدا، و سپس سعی برای یافتن معادل آن در زبان مقصد، فرایندی است که باعث ایجاد حساسیت بسیار و دقت در دو زبان می‌گردد. حتی در مورد واژگان فنی نیز نباید به دانشجویان اجازه داد که از راه ساده‌تر یعنی مراجعه به فرهنگهای دو یا چند زبانه فنی، معادل‌یابی کنند. این شیوه صرفاً دانشجویان را تشویق به مقایسه جفتهای واژگانی خواهد کرد، البته پیش از آنکه معنی دقیق واژه را درک کرده باشند. البته این بدان معنی نیست که می‌توان بدون فرهنگ دوزبانه - که معمولاً با دقت بیشتری از فرهنگهای چند زبانه تهیه می‌گردد - نیز از عهده کار برآمد.

به عقیده من بهترین فرهنگ در هر زمینه فنی، آنهایی هستند که سازمانهای تخصصی گردآوری و تهیه کرده‌اند، و هر چند دستیابی به این مراجع معمولاً پرهزمت است ولی ارزش تلاش برای یافتن را دارد. تهیه مراجع

تخصصی و فنی برای کتابخانه‌های ویژه برنامه‌های آموزشی تا حد زیادی بستگی به موضوعاتی دارد که در کلاسهای درس آموزش داده می‌شود. اما امروزه و در این زمان، کتابخانه‌های تخصصی باید دست کم در مورد تمام موضوعات زیر کتاب داشته باشند:

* پزشکی (عمومی)

* تخصصهای پزشکی: عصب‌شناسی

پوست‌شناسی

کلیه و مجاری ادرار

پزشکی زنان و مامایی

جراحی

چشم‌پزشکی

دندانپزشکی

ارتوپدی

زیست‌شناسی

شیمی

پتروشیمی

داروسازی و داروشناسی

علوم رایانه‌ای

کنترل آلودگی

صنایع آهن و فولاد

تسلیمات

انرژی اتمی

در زمینه‌های عمومی‌تر، موضوعات زیر باید در دسترس دانشجویان قرار داشته باشد:

- * سازمانهای بین‌المللی
- * سیاست و مسایل جهانی
- * اقتصاد
- * نظامهای پولی
- * امور مالی و بانکداری
- * آمار
- * بودجه و حسابداری
- * مذاکرات بین‌المللی و تجاری
- * توسعه و کمکهای فنی
- * حقوق بین‌الملل و حقوق تطبیقی

در طول دوره آموزش دانشجویان، هر یک از این موضوعات باید حداقل یکبار مورد بحث و بررسی قرار گیرد. علاوه بر تمرینات مربوط به ترجمه مکتوب و شفاهی، این دوره‌ها باید شامل مقدمه‌ای کلی در این زمینه‌ها باشد. بنابراین، کتابهای مرجع در این زمینه‌ها باید به تمام زبانهایی که در برنامه گنجانده شده است، موجود باشند. یک کتابخانه خوب تخصصی ترجمه نه تنها باید در طول تحصیل به دانشجویان این رشته کمک کند، بلکه باید بتواند آنان را پس از فارغ‌التحصیل شدن نیز در کارشان یاری دهد.

مجلات و روزنامه‌ها

دوره آموزش و تربیت مترجم باید در هر زمانی که برگزار می‌شود حداقل با اشتراک یک روزنامه و همچنین یک مجلهٔ پرتیراژ هفتگی همراه باشد. برای زبانهایی که در چندین کشور متداول است، در صورتی که امکان اشتراک تمامی این مجلات وجود نداشته باشد، باید تلاش کرد که با استفاده از تعداد بیشتری مجله، امکان مقایسهٔ سبک نگارش، دیدگاه‌ها و سبکهای محلی در این کشورها برای دانشجویان فراهم آید. علاوه بر این و به ازای هر زبان که در برنامه آموزشی گنجانده شده است باید حداقل یک مجلهٔ فنی و علمی در کتابخانه موجود باشد.

مطالب درسی

ترجمهٔ مکتوب

بهترین مطالب درسی، آنهایی هستند که استادان، خود ترجمه کرده‌اند. البته عدهٔ بسیار معدودی از مترجمان حرفه‌ای با تمامی زمینه‌هایی که باید در درسهای ترجمه گنجانده شود آشنایی دارند، مگر آنکه سابقهٔ بسیار قدیمی داشته باشند (که در این صورت بعضی از مطالب، قدیمی و از رده خارج خواهد بود).

از مراجع متعددی می‌توان برای ترجمه استفاده نمود. برخی از این مراجع عبارت‌اند از:

* سازمانهای بین‌المللی. دفاتر تخصصی سازمان ملل را نباید از یاد برد. بعضی از این دفاتر مانند دفتر بین‌المللی انرژی اتمی، سازمان بهداشت جهانی، اتحادیهٔ بین‌المللی ارتباط از راه دور، اتحادیه جهانی پست و غیره، باز زمینه‌های

کاملاً فنی سروکار دارند. تعدادی از آنها نشریه‌های بسیار ارزان و یا رایگان منتشر می‌کنند. برای دستیابی به این نشریات می‌توان از بخش روابط عمومی این سازمانها کمک گرفت.

* آزمونهایی که در سازمانهای بین‌المللی، دارالترجمه‌ها، سازمانهای دولتی و شرکتهای خصوصی برای آزمودن مترجمان جدید به کار می‌روند.

* روزنامه‌ها

* نشریات

* نشریات بانکها و مؤسسات آموزش مالی (بعضی از این نشریات به چندین زبان منتشر می‌شود و در نتیجه مطالب درسی مطلوبی هستند).

* نشریات و اسناد قانونی و حقوقی

* فرمهای قرارداد

به هنگام انتخاب متون درسی، استادان باید دقت کنند که دانشجویان با اصطلاحات تخصصی و واژگانی که متخصصان رشته‌های مختلف معمولاً به کار می‌گیرند آشنایی پیدا کنند. به کارگیری «سبک ویژه هر رشته» تفاوت میان ترجمه‌ای را که رنگ و بوی ترجمه دارد و ترجمه‌ای را که همانند نوشتار متخصص آن رشته به زبان مقصد است، مشخص می‌سازد. بدیهی است که تمام مطالب درسی ترجمه باید به طور منظم تعویض شود و به‌روز شده باشد.

باید خاطر نشان ساخت که برای درک و فراگیری یک سبک خاص، دانشجویان باید پیش از شروع ترجمه مطالبی به زبان مادری خود در باره موضوع مورد ترجمه بخوانند.

گرچه مطالبی که شرح آن رفت، باید هسته اصلی دروس را تشکیل دهد، اما

مطالب کلی تری نیز هست که مشکلات ویژه ساختاری و نحوی زبان مبداء را مطرح می‌کند و این موضوع به زمان خاصی محدود نمی‌شود.

ترجمه شفاهی

تمام مطالب درسی برای دوره ترجمه شفاهی باید شامل سخنرانی باشد. به هیچ وجه نباید هیچ‌گونه مقاله‌ای مورد استفاده قرار گیرد، زیرا مقاله برای خواندن است و نه شنیدن. اطلاعاتی که در چنین متنی گنجانده می‌شود، اغلب فشرده‌تر از آن است که حتی خبیره‌ترین مترجمان بتوانند به صورت شفاهی آن را ترجمه کنند و در نتیجه فقط باعث مأیوس شدن دانشجویان خواهد شد. صورت دلخواه آنست که استاد چنین سخنرانی‌هایی را در کلاسهای ترجمه همزمان و پیاپی، فی‌البداهه ارائه دهد.

با وجود این، از آنجا که اکثر مقالات فنی که در کنفرانسها و گردهم‌آیی‌های علمی ارائه می‌شود، به گونه نوشتاری هستند، جا دارد که مجموعه گسترده‌ای از این مقالات، در برنامه آموزشی دانشجویان پیشرفته‌تر، در دسترس باشد. چنین مطالبی فقط می‌تواند مورد استفاده استادان مجربی قرار گیرد که توانایی تغییر محتوای مقالات را دارند و آن را به نحوی ارائه می‌دهند که گمان نمی‌رود که از پیش تهیه شده باشد. چنین مطالبی را می‌توان هم برای ترجمه همزمان مورد استفاده قرار داد و هم برای ترجمه پیاپی. اگر چه متونی که برای کلاسهای ترجمه پیاپی به کار می‌رود دشوارتر است، و به همین دلیل دانشجویان وقت بیشتری برای فکر کردن و تحلیل متن اصلی دارند.

نوارهای حاوی ترجمه‌های خوب و نیز ترجمه‌هایی که رضایت‌بخش

نیستند، وسیله‌ای عالی برای نمایش کیفیت و مشکلات مترجمان حرفه‌ایست. ارائه ترجمه توسط استاد و به‌طور عملی باید به‌طور منظم انجام گیرد. این‌گونه ترجمه‌ها گذشته از داشتن ارزش آموزشی، اعتماد به نفس دانشجویان را نیز افزایش می‌دهند.

مطالب ویژه ترجمه شفاهی

کابین ترجمه و میزفرمان^۱

اگر بخواهیم دانشجویان با واقعیتهای حرفه‌ای روبرو شوند، تجهیزات و لوازم کار در امر ترجمه شفاهی همزمان اهمیت بسیار زیادی پیدا می‌کند. من استفاده از آزمایشگاههای زبان را به دلایل زیر پیشنهاد نمی‌کنم:

۱- نبود سیستم آکوستیک (به واسطه سرباز بودن کابینها) باعث می‌شود صدای دانشجویان تا حد نجوا افت کند، یا حداقل سبب کاهش غیرطبیعی صدا شود. این مورد خود تنش محیط را دو چندان می‌سازد.

۲- از آنجا که مترجمان کنفرانسها همیشه در کابینهای مخصوص و در گروههای حداقل دو نفره کار می‌کنند، بسیار مهم است که دانشجویان یاد بگیرند چگونه با همکارشان به طور مؤثری همکاری کنند.

۳- دانشجویان ناگزیرند با انواع تجهیزاتی که در کنفرانسهای بین‌المللی به کار می‌رود آشنایی پیدا کنند که استفاده از آنها برایشان به صورت عادت درآید. افزون بر این، حفظ فاصله از میکروفن و انتخاب میزان صدا که برای شنونده، دستگاهها، و خودشان مناسب باشد، اهمیت بسیار زیادی دارد.

1 - booths and consoles

صورت مطلوب این است که یک کلاس درس بزرگ یا یک سالن سخنرانی را به هشت الی ده کابین معمولی، مجهز کنیم. برای آنکه بتوانیم کنفرانسهای مصنوعی ترتیب دهیم، بجاست که یک میز کنفرانس دوازده نفره را نیز در همین سالن جای دهیم. اگر یک سالن سخنرانی در اختیار داشته باشیم، باید آن را به کابین مجهز کنیم، تا هنگامی که میهمان برنامه سخنرانی می‌کند، دانشجویان بتوانند تمرین کنند. در بعضی موارد با برقراری ارتباط شنیداری میان سالن سخنرانی و کلاس درس می‌توان هم امکان ترجمه همزمان را به وجود آورد و هم دانشجویان بیشتری می‌توانند به طور زنده و همزمان به تمرین ترجمه بپردازند. به هر حال باید خاطر نشان کرد که چون ارتباط دیداری عنصر اساسی فرایند ارتباطی میان سخنران، مترجم شفاهی، و شنونده است و ترجمه شفاهی بدون چنین ارتباط دیداری مستقیم به موارد کاملاً استثنایی محدود خواهد شد بنابراین این نباید حذف گردد.

لازم است کلاس درس یک میز فرمان جداگانه برای استاد داشته باشد تا وی بتواند عملیات زیر را انجام دهد:

- * استاد بتواند به هر یک از کابینها گوش کند.
- * استاد بتواند به طور همزمان از یک گوشی به سخنرانی‌ای که از طریق نوار پخش می‌شود، و از گوشی دیگر به ترجمه دانشجوی گوش دهد.
- * استاد بتواند به طور همزمان متن سخنرانی را بخواند و به ترجمه یکی از دانشجویان گوش دهد.
- * استاد بتواند به طور همزمان به سخنرانی‌ای که در سالن کنفرانس ارائه می‌شود و نیز ترجمه یک دانشجوی گوش دهد.

* استاد بتواند برای تمام دانشجویان در داخل کابینها، یک سخنرانی ضبط شده بر روی نوار را پخش کند.

* استاد بتواند به طور جداگانه و همزمان ترجمه‌های دانشجویان را ضبط کند (و این مستلزم آن است که به تعداد کابینها ضبط صوت وجود داشته باشد).
* استاد بتواند سخنرانی اصلی را مجدداً پخش کند.

* استاد بتواند ترجمه ضبط شده هر دانشجو را، هم از طریق بلندگوها پخش نماید و هم در داخل کابینها گوش کند.

* استاد بتواند در آن واحد با تمام کابینها ارتباط برقرار کند.
* استاد بتواند با هر یک از کابینها به طور جداگانه ارتباط دوجانبه برقرار کند، و در حالی که دانشجو ترجمه خود را ارائه می‌دهد، وی نیز تصحیحات لازم را به عمل آورد.

سخنرانی‌های ضبط شده بر روی نوار

وجود یک مجموعه ضبط شده جامع از سخنرانی‌های واقعی با درجات مختلفی از میزان سختی، آسانی، و سرعت ضروری است. بازآفرینی موقعیتی نظیر جلسات گردهم‌آیی چندزبانه واقعی در کلاس مشکل است و حتی برای یک استاد مجرب نیز گاهی دشوار است تا سرعت طبیعی سخن گفتن را حفظ کند و در همان حال هم متن سخنرانی را با صدای بلند بخواند و هم به ترجمه آن گوش دهد.

با استفاده از سخنرانی‌های ضبط شده بر روی نوار ویدئو، تجربیاتی کسب شده است. برای مثال، استادان ترجمه شفاهی ابراز عقیده کرده‌اند که

وضعیت‌های واقعی را نمی‌توان با استفاده از نوارهای ویدئو بازآفرینی کرد و نگاه کردن به تصویر نمی‌تواند جای نگاه مستقیم به سخنران را بگیرد. بنابر این واقعاً ارزش ندارد که یک دانشکده ترجمه برای چنین تجهیزاتی سرمایه‌گذاری کند، مگر آنکه از یک پرده بزرگ استفاده شود تا بتوان تصویر کامل سخنران، یا حداقل تصویری کامل از حرکات و حالات صورت او را تماشا کرد.

مترجمان حرفه‌ای همیشه درخواست می‌کنند که سخنران را مستقیماً ببینند، و تا این شرط برآورده نشود، اقدام به ترجمه نمی‌نمایند. البته منظور به کارگیری دستگاه‌های کنترل تلویزیونی نیست مگر آنکه از این دستگاه‌ها به صورت کمکی استفاده شود (برای مثال، در سالنهای بسیار بزرگ که در آن کابینه‌های مترجمان شفاهی از تریبون سخنران فاصله زیادی داشته باشد).

فصل چهارم

برنامه درسی

در آموزش ترجمه مکتوب و شفاهی فقط باید برنامه‌های کامل آموزشی ارائه گردد. درسهای منفرد و مجزا به هیچ وجه ثمربخش نیست، چراکه این احساس کاذب را در دانشجویان به وجود می‌آورد که در حرفه خود متبحر شده‌اند. در بهترین حالت، دانشجویانی که با استعدادترند در مانده می‌شوند، زیرا نمی‌توانند درسهایشان را ادامه دهند، و در بدترین حالت، دانشجویان پس از گذراندن فقط یک یا دو درس تلاش می‌کنند «مهارت‌هایشان» را به نمایش بگذارند و در نتیجه درمی‌یابند که در برابر واقعیتها به هیچ وجه آمادگی ندارند. صورت مطلوب این است که دو برنامه درسی کاملاً مجزا وجود داشته باشد. اما این امر نیز به سن، بلوغ ذهنی، و پیش زمینه زبانی دانشجویان بستگی دارد.

جای آن دارد در این مقطع بار دیگر هشدار جدی به استادان داده شود:

تربیت مترجمان متون مکتوب و شفاهی حرفه‌ای، شامل «مجموعه‌ای» است که به توازن دقیق نیاز دارد. همان طور که هیچ فرد عاقلی به این فکر نمی‌افتد که در «آموزش پزشکی» فقط یک یا دو درس را ارائه دهد، هیچ کس نباید برای تربیت مترجمان متون مکتوب و شفاهی به اندک آموزشی بسنده کند.

در اروپا، دانشجویان معمولاً فراگیری ترجمه مکتوب و شفاهی را به محض پایان دوره دبیرستان آغاز می‌کنند؛ در این مقطع است که آنها وارد دانشگاه می‌شوند. این موضوع حاکی از آن است که برنامه‌های درسی اروپا شامل دروس عمومی جامع و گسترده، و نیز زبان می‌شود. براساس تجربه‌ام در مورد پانصد دانشجوی دوره فوق لیسانس، چنین احساس می‌کنم که در آمریکا دوره مطلوب آموزش شامل دو سال آمادگی در دو سال آخر دوره لیسانس و به دنبال آن کار فشرده در دوره فوق لیسانس باید باشد.

درجات تحصیلی

اگر چه صرف گرفتن مدرک تحصیلی، به اندازه اطمینانی که فارغ التحصیل از رضایت بخش بودن حرفه خود حاصل خواهد کرد، اهمیت ندارد، اما دو عامل را باید در نظر داشت:

۱- منزلت این دو حرفه تا حد زیادی به درجه تحصیلات دانشگاهی بستگی دارد. نهادهای وابسته به سازمان ملل و نیز نهادهای دولتی در سراسر جهان، ترجمه مکتوب و ترجمه شفاهی ویژه کنفرانسها را به طور کامل به عنوان حرفه‌هایی علمی به رسمیت می‌شناسند و حرفه آنان را در گروهی که لازمه آن داشتن درجه دانشگاهی است طبقه‌بندی می‌کنند. به عبارتی مدارک تحصیلی پایین‌تر از دانشگاه را برای موفقیت این رشته نامناسب می‌دانند.

اجازه دهید در مورد این به اصطلاح «گواهینامه‌ها» مطلبی را اضافه کنم: گواهینامه‌ها این تصور را به وجود می‌آورند که دارنده آنها رسماً مورد تأیید است. این موضوع باعث می‌شود که مراجعان باور کنند با افراد خبره‌ای سروکار دارند، گرچه ممکن است بسیاری از دارندگان گواهینامه، در حقیقت کاملاً واجد شرایط باشند، اما این امر همیشه در مورد آنان صدق نمی‌کند. به علاوه، دوره‌هایی که منجر به دریافت گواهینامه می‌شود، معمولاً از دوره‌های کامل دانشگاهی کوتاه‌تر است.

فقط مترجمان شفاهی مخصوص دادگاه‌ها مورد تأیید دولت هستند و این تأیید فقط برای ترجمه در دادگاه‌هاست و نه هیچ نوع ترجمه دیگری که ممکن است خارج از محیط دادگاه انجام پذیرد. دو عنوان «مترجم مکتوب» و «مترجم شفاهی» که به نظر من فقط در کشورهای آلمان و استرالیا برای آن ارج و اعتباری قایلند، از امتیاز دیگری برخوردار نیستند.

۲- بسیاری از مترجمان مکتوب یا شفاهی ممکن است بخواهند پس از مدتی به فعالیتهای دیگری روی آورند. تجربه و دانشی که آنها طی فعالیتهای حرفه‌ای خود کسب کرده‌اند، بسیاری از آنان را قادر می‌سازد که مسئولیتهای اجرایی را در شرکتهای (صنایع) خصوصی به عهده بگیرند، یا برای خود شرکتی تأسیس کنند؛ یا آنکه به دنیای علمی بازگردند. آنها اگر مدارک دانشگاهی داشته باشند می‌توانند این کار را بسیار آسانتر به انجام برسانند، زیرا تعلیم فن ترجمه مکتوب و ترجمه شفاهی در دوره‌های آموزشی به مدرک تحصیلی دانشگاهی نیاز دارد.

طول دوره آموزش

هر چند طول دوره آموزش در کشورهای مختلف متفاوت است، اما بدون در نظر گرفتن مدرک تحصیلی، طول این دوره باید حداقل چهار سال افزون بر دوره دو ساله اول دانشگاه باشد. در شرایط عادی در هر دانشگاه، به استثنای دوره‌های فشرده کوتاه مدت که برای بزرگسالان بسیار تیزهوش ارائه می‌گردد، این دوره شامل حداقل ۶ یا ۹ ترم سه ماهه درسی است. طول دوره تحصیل به نسبت هر دانشجو که به بیش از حداقل زمان نیاز داشته باشد متغیر است، و این به پیش زمینه اطلاعات و دانش زبانی هر دانشجو بستگی دارد. بجز موارد ذکر شده در بالا، تلاش دانشجویان و استادان برای تسریع در امر تربیت و آموزش کاملاً بی‌ثمر خواهد ماند.

در مؤسسه مطالعات بین‌المللی مونتری^۱ که ما در آن یک دوره دو ساله فوق دیپلم داریم، تجربه شده است که به استثنای معدودی از دانشجویان بسیار تیزهوش، موفق‌ترین دانشجویان آنهایی هستند که استطاعت مالی آن را دارند که در فاصله سال اول و دوم تحصیلشان یک سال کامل مرخصی تحصیلی بگیرند و این مدت را در کشورهای زندگی کنند که زبان خارجی آنها در آن کشورها صحبت می‌شود.

در آمریکا دانشجویان معمولاً زبان خارجه اول خود را به خوبی می‌دانند، اما در مورد زبان خارجه دوم شدیداً کمبود دارند، به طوری که در طول دوره تحصیلشان نمی‌توانند آنرا جبران کنند. ما معمولاً به این دانشجویان توصیه می‌کنیم که یا مدتی مرخصی تحصیلی بگیرند و این کمبود را جبران کنند، یا

تمرکز خود را صرفاً بر روی زبان خارجه‌ای که در آن قویتر هستند معطوف دارند و در این زبان فارغ‌التحصیل شوند، و پس از آن به تقویت زبانهای دیگر بپردازند. در واقع رویکرد به زبانهای دیگر و افزودن آن به زمینه کاری، در طول دوره حرفه‌ای برای مترجمان مکتوب و شفاهی امری غیرمعمول نیست. وقتی مهارتهای اساسی ترجمه کسب شد، انتقال آن به زبانهای جدید به سادگی صورت پذیر است.

از سوی دیگر، کمبودهای آموزشی و زبانی طی سالهای تحصیلی برطرف می‌شود. شروع حرفه با آمادگی کم، نه تنها باعث بی‌اعتباری مترجم خواهد شد (که در یک حرفه نه چندان گسترده به سرعت منتشر می‌گردد)، بلکه این امکان هست که به علت محدودیتهای زمانی، این کمبود برطرف نگردد. البته من قصد ندارم چنین وانمود کنم که مترجم در طول عمر حرفه‌ای خود چیزی یاد نمی‌گیرد. برعکس، در این دو حرفه موقعیتهای منحصر به فردی برای بهبود و پیشرفت کاری وجود دارد و این یکی از ویژگیهایی است که این دو حرفه را تا حد بسیار زیادی جذاب می‌کند. اما، برای آنکه دانشجو بتواند حداکثر سود را از این فرایند کسب کند، باید هنگام شروع به کار حرفه‌ای آمادگی کامل داشته باشد.

توالی دروس (تنظیم دروس)

همانند سایر موارد آموزشی هرگز نباید از دانشجویان انتظار داشت که بیش از حد، حسن نیت، شکیبایی، و توانایی از خود نشان دهند. این موضوع مهم بیانگر آن است که برنامه درسی به طور اعم، و محتوای دروس به طور اخص، باید با دقت تقسیم‌بندی و تنظیم شود. این نکته در مورد ترجمه مکتوب و شفاهی از

اهمیت خاصی برخوردار است، زیرا در اینجا با مهارتهایی سروکار داریم که باید به تدریج کسب گردد، و نه از طریق تکرار و تلاش.

برای آنکه از همان ابتدای کار دانشجویان را با مشکلات ترجمه مکتوب آشنا سازیم و انواع دام‌هایی را که در این مسیر قرار دارد به آنها بنمایانیم، بهتر است همیشه با تحلیل مقابله‌ای شروع کنیم. این روش به آنها می‌آموزد که متون زبان اصلی را با دیدی حرفه‌ای بخوانند و در همین حال باعث می‌شود توانایی تحلیل در آنها بیشتر شود. آنها یاد می‌گیرند مفاهیم اصلی را به رغم واژگان به کار رفته درک کنند. یا به عبارت بهتر، آنها یاد می‌گیرند ابتدا مفاهیم را از صورتهای پیچیده زبانی آن جدا سازند، و سپس سعی نمایند این مفاهیم را همان‌گونه بیان کنند که بومیان زبان مقصد بیان می‌کنند. ثابت شده است که تمریناتی در زمینه بازنویسی متن با بیان دیگر، و نیز جانشین‌سازی واژگان مترادف در عناصر متن که ابتدا فقط در متن مبدا و سپس در هر دو متن انجام می‌گیرد، برای چنین هدفی بسیار مؤثر است. این تمرینات را می‌توان هم در نگارش و هم به صورت شفاهی انجام داد (برای مثال، در درس‌هایی نظیر «سخنرانی در مجامع عمومی»).

در این جا مایلیم سؤال دیگری را مطرح کنم، و آن اینکه آیا آموزش ترجمه مکتوب برای مترجمان شفاهی ویژه کنفرانسها، نخستین گام ضروری به شمار می‌رود؟

پاسخ به این سؤال که اغلب مورد بحث است، بستگی بسیار زیادی به ویژگی‌های دانشجو دارد. قرار دادن دانشجویان از همان آغاز در محیط ترجمه شفاهی و در حالی که آنها هنوز به تمرین زیاد در زبانهای خارجی و حتی زبان

مادری خود نیاز دارند، مانند آن است که از اسب سواری که هنوز صحیح نشستن روی زین اسب را نمی‌داند بخواهیم که از روی یک مانع بلند عبور کند. به علاوه، در ترجمه شفاهی این خطر وجود دارد که دانشجویان نسبت به سبک و نحو - اگر نگوییم دستور زبان - بی‌دقت شوند. بنابر این، نباید قبل از آنکه دانشجویان از نظر زبانی و به ویژه زبان مادری خود اشراف لازم را بیابند در مورد ترجمه شفاهی اقدام کرد.

حال بپردازیم به مترجم مکتوب آینده: تمرینات مربوط به اجتناب از ترجمه‌هایی که تصنعی به نظر می‌آید معمولاً قسمت اعظم سال اول آموزش را دربرمی‌گیرد. در طی این دوره مقدماتی خوب است که همواره انواع مختلف ترجمه‌های ممکن را به دانشجویان ارائه کنیم و کار مترجمان حرفه‌ای و حتی نمونه‌هایی از ترجمه بد را به دانشجویان نشان دهیم. در طی سال دوم، باید به حل مشکلات پیچیده‌تر ترجمه پرداخت و البته این کار به خلاقیت و ابتکار استادان و نیز دانشجویان نیاز دارد.

اگر فرض کنیم که هدف از این آموزش، تربیت مترجمان مکتوبی است که بتوانند با استفاده از این آموخته‌ها امرار معاش کنند، می‌توانم نظر خود را در مورد ترجمه ادبی در یک جمله بیان کنم: ترجمه ادبی تفننی است در یک برنامه حرفه‌ای.

آنچه مترجم نیاز دارد دانش عمیقی است از زمینه‌های بسیار در دو زبان مبدأ و مقصد. من مخالف ترجمه ادبی نیستم. برعکس ترجمه ادبی می‌تواند در مورد ساختار پیچیده زبان، زیبایی آن، و نیز نبوغ مردمی که به آن زبان سخن می‌گویند، بینش خارق‌العاده‌ای ارائه دهد. بنابر این بجاست که دانشجویان را به خواندن کتابهای ادبی تشویق کنیم تا توانایی‌های آنها بیشتر گردد.

پایان نامه دانشجو باید شاهکار او باشد. و هر چند او ناگزیر است پایان نامه خود را به تنهایی آماده کند، ولی استاد راهنمای او باید از نزدیک بر کار وی نظارت داشته باشد. دو استاد مشاور که یکی زبان مبداء را به هیچ وجه نمی داند و استاد مشاور دیگر که متخصص فنی است باید پایان نامه را که ضرورتاً بیش از یک صد صفحه (۳۰۰۰۰ کلمه) است، بخوانند. پایان نامه موقعیتی بی نظیر به وجود می آورد، و آن معرفی دانشجو به دنیای حرفه‌ای است. حرفه‌ای که دربرگیرنده موارد زیر است: آماده کردن ترجمه قابل چاپ، تایپ کردن، بازخوانی و تصحیح، پانوست، یادداشتهای مترجم، تحقیق، نقل قول‌ها، مکاتبات با نویسندگان و ناشران، حق مترجم، قراردادهای و غیره. جای آن دارد که بسیاری از جنبه‌های این حرفه طی یک دوره ویژه که شامل جنبه‌های اخلاقی حرفه‌ها، روابط حرفه‌ای، مسئولیتها، هزینه‌ها، و مذاکرات با ارباب رجوع است، ارائه گردد. سه درس هم برای مترجمان مکتوب و هم برای مترجمان شفاهی باید الزامی باشد. این سه درس عبارت‌اند از:

✱ ترجمه شفاهی از روی متن زبان مبداء

✱ خلاصه نویسی

✱ اصطلاحات مربوط به کنفرانس و روش پارلمانی

ترجمه شفاهی از روی متن زبان مبداء کاری است که هر مترجم مکتوب قبل از آنکه دست به قلم ببرد، باید بدان بپردازد. از آن گذشته، این در واقع کاریست که مترجمان مکتوب اگر بخواهند ترجمه خود را به فرد دیگری دیکته کنند، انجام می دهند. و بالاخره معمولاً زمانی که مترجمان شفاهی در دسترس نیستند، از مترجمان مکتوب خواسته می شود که در جلسات و مذاکرات از روی

متن اصلی به طور شفاهی ترجمه کنند. بنابر این تمام خلاصه نویسی ها توسط مترجمان مکتوب انجام می گیرد. این شیوه، کارکرد بسیار مهمی در سازمانهای بزرگ بین المللی دارد. در این سازمانها پیش نویس مذاکرات مشروح نیست و فقط به صورت خلاصه منتشر می شود و به همین دلیل مترجمان مکتوب باید به فن خاص این گونه خلاصه نویسی احاطه داشته باشند.

ترجمه شفاهی

دوره های تربیت مترجم شفاهی باید دقیقاً به ترتیب زیر باشد:

* ترجمه شفاهی از روی متن اصلی

* ترجمه پیاپی

* ترجمه همزمان

مشکل ترین جنبه ترجمه شفاهی سرعتی است که ترجمه باید داشته باشد. بنابر این لازم است دانشجویان را به تدریج به مرحله ای سوق داد که بتوانند بر این مشکل فائق آیند.

از طریق ترجمه شفاهی از روی متن اصلی دانشجویان می آموزند که چگونه در برابر حاضران رفتار کنند. آنها همچنین سرعت عمل لازم را برای انتقال پیام از زبانی به زبان دیگر فرا می گیرند (با این فرض که آنها قبلاً هیچ واحد ترجمه نگذرانده باشند). به علاوه، با این تمرینات هماهنگی سریعی میان چشم، ذهن، و صدای دانشجو به وجود می آید که در فرایند ترجمه شفاهی همزمان سخنرانیهایی که از قبل آماده شده است و سخنران آن را با سرعت می خواند، اهمیت حیاتی دارد؛ و سرانجام آموختن تجزیه و تحلیل پیامی است که به صورت شفاهی ارائه می گردد.

در مرحله بعد، یعنی ترجمه پیاپی، دانشجویان می آموزند که چگونه پیامی را که به طور شفاهی و با سرعت فزاینده ارائه می شود، تجزیه و تحلیل کنند؛ این پیام را از تمامی ساختارهای زائد زبان شناسی جدا سازند و سپس آن را به زبان مقصد به همان صورتی بیان کنند که یک شخص بومی زبان آن را بیان می کند. (در این مرحله، دانشجویان خود زمان را کنترل می کنند و این کاری است که حداقل به هنگام ارائه ترجمه شفاهی واقعی انجام می گیرد).

ترجمه شفاهی همزمان اوج تمامی این فرایندهاست. دانشجویان طی دوره های ترجمه شفاهی از روی متن اصلی و ترجمه شفاهی پیاپی گامهای اصلی ترجمه شفاهی را به طور کلی برداشته اند، و حالا دست و پنجه نرم کردن با تنش های ترجمه شفاهی همزمان که کاملاً به سرعت ارائه سخنرانی بستگی دارد، آسانتر خواهد بود.

اکنون به سادگی می توان درک کرد که چرا ارائه دوره های ترجمه شفاهی همزمان به شکل مجزا یا در شروع برنامه درسی بی معنا خواهد بود. زیرا با حذف بخش مقدماتی آموزش، مترجمانی تربیت خواهند شد که صرفاً می توانند طوطی وار کلمات را با سرعت زیاد تکرار کنند، بدون آنکه هیچگونه تلاشی در زمینه تحلیل و انتقال پیام اصلی به عمل آورند. نتیجه این است که شنوندگان زیر کوهی از واژگان قرار می گیرند، که مجبورند برای درک مطلب، آنها را تجزیه و تحلیل کنند. مسلماً در چنین شرایطی، مترجم شفاهی وظیفه خود را که کمک به ایجاد ارتباط است، انجام نمی دهد. پیامی که از کابین مترجم شفاهی به گوش حاضران می رسد باید واضح و روشن باشد. شنونده نباید مجبور شود هیچگونه تلاش اضافی برای درک مطلب انجام دهد، زیرا شنیدن از طریق گوشی ها در تمامی مدت روز خود به قدر کافی خسته کننده است.

فصل پنجم

آموزش

ترجمه مکتوب

کلاسهای ترجمه مکتوب باید جالب باشد. اگر چه این نکته در مورد تمام کلاسها و در تمام رشته‌ها صدق می‌کند، با این حال کلاسهای ترجمه مکتوب به دلیل عوامل پنجگانه آن، می‌تواند خسته کننده‌تر از سایر دروس باشد. در این کلاسها غیر از سه عامل استاد، دانشجو، و موضوع درس - که به طور معمول در تمام کلاسها هست - دو عامل دیگر یعنی زبانهای مبدا، و مقصد نیز وجود دارد. کنترل کردن تمام این پنج عامل در آن واحد، مستلزم توانایی استثنایی استاد از لحاظ آموزشی است. بنابر این وجود حس همکاری در کلاس درس اهمیت حیاتی پیدا می‌کند. شرایط مطلوب آن است که استاد فقط با مواد و

اصطلاحات مربوط به تکالیف آشنا باشد و همراه با دانشجویان برای حل مشکلات تلاش کند. خوب است به دانشجویان اجازه داده شود تا خودشان مطالب را انتخاب کنند. اینکه دانشجویان احساس کنند می‌توانند «استاد را بیازمایند» برای جلب اعتماد آنان مفید خواهد بود. نیازی به گفتن نیست که استادان باید از نظر علمی بی‌نهایت قوی و از اعتماد به نفس زیاد برخوردار باشند تا بتوانند دست به چنین کاری بزنند.

از نظر من نکات زیر اهمیت ویژه‌ای دارند:

* ترجمه، درسی نیست که در آن استاد صرفاً مطالب آموزشی را ارائه دهد، بلکه تلاش دوجانبه دانشجو و استاد است تا بهترین راه را برای حل مشکلات ترجمه‌ای که در دست دارند بیابند.

* استاد باید آمادگی لازم را داشته باشد تا بتواند بی‌درنگ پاسخ دانشجویان را بدهد و در مواردی که دادن پاسخ به تحقیق نیاز دارد، استاد باید حداکثر در جلسه بعد پاسخ دانشجویان را بدهد.

* استاد باید موضوع متن مورد ترجمه را به خوبی بداند و بتواند پیش از آنکه گامی برای ترجمه متن برداشته شود، دانشجویان را با آن موضوع آشنا سازد.

* تکالیف بیرون از کلاس - اگر نگوییم مهم‌تر - دقیقاً به اندازه کار در کلاس مهم است. هر دانشجو باید هر هفته ترجمه تصحیح شده خود را که در کلاس انجام داده است، دریافت کند. میزان تکلیف ممکن است تغییر کند، ولی باید حداقل شامل ۵۰ واژه باشد. تصحیح ترجمه‌ها باید با جزئیات همراه بوده و شامل توضیحاتی در مورد ماهیت خطاها باشد. نقاط ضعف عملکرد دانشجویان باید به صورت خلاصه نوشته شود و در همین حال باید آنها را تشویق کرد تا برای

رفع نقاط ضعف خود تلاش کنند. استادان همچنین باید بهترین راه برطرف کردن این اشکالات را به آنها نشان دهند. به علاوه، دروس ترجمه باید شامل معرفی منابع موجود (فرهنگها و مراجع) و نیز کاربرد آنها باشد. در مورد خطر استفاده نادرست از فرهنگها نیز باید به دانشجویان هشدار داد.

فرایند ترجمه باید به طور کامل تدریس گردد:

- (۱) آمادگی برای شروع ترجمه: شایسته است استاد از یک الی دو هفته قبل موضوع ترجمه را اعلام نماید و از دانشجویان بخواهد که با استفاده از واژه‌نامه‌های شخصی‌شان، خود را در این زمینه آماده سازند،
- (۲) مبادرت به مطالعه همه‌جانبه یک متن جدید، یعنی خواندن کل آن قبل از اقدام به ترجمه،
- (۳) تهیه واژه‌نامه، نگهداری مجموعه برگه‌های مربوط به اصطلاحات، و افزایش تعداد واژگان با استفاده از منابعی مانند فرهنگ واژه‌های مترادف،
- (۴) طی کردن مراحل مختلفی که در نهایت به ترجمه کامل منجر می‌گردد. من متوجه شده‌ام که کنترل تکالیف خارج از کلاس در آغاز درس و سپس پرداختن به متنی جدید، قبل از آنکه تکلیف خارج از کلاس بعدی را معین کنم (با فرض اینکه هر جلسه حداقل ۲ ساعت باشد) بسیار سودمند خواهد بود. با این روش، می‌توان سه موضوع یا متن متفاوت را در یک جلسه درسی بررسی نمود. همچنین خوب است که یک متن کمکی آماده داشته باشیم تا روزهایی که دانشجویان صرفاً با متنی که در اصل انتخاب شده کار نمی‌کنند، بتوان از آن استفاده کرد.

هنگام تمرین شفاهی در کلاس، استاد باید از ایجاد هرگونه فرصتی برای دانشجویان جهت ترجمه شفاهی سریع از روی متن اصلی خودداری کند. این خطر در کلاسهای ترجمه شفاهی نیز وجود دارد. در این کلاسها اگرچه دروس به صورت شفاهی برگزار می‌شود، اما استاد باید از دانشجویان بخواهد که روانترین شیوه نگارش را در پیش گیرند.

متون دوزبانه همواره بهترین وسیله تدریس به شمار می‌روند. دانشجویان می‌توانند از ترجمه‌های بد و ترجمه‌های خوب سرمشق بگیرند. برای مثال، تکلیف خارج از کلاس می‌تواند شامل نقد یک ترجمه باشد. یافتن اشتباهات معنایی در ترجمه‌هایی که به چاپ رسیده‌اند دانشجویان را شگفت‌زده می‌کند و آنها را از کیفیت کار خود مطمئن می‌سازد.

یک تمرین لذت‌بخش در کلاسهای پیشرفته ترجمه، می‌تواند ترجمه متون فکاهی باشد: نمایشنامه‌های کمدی، کارتونها، لطیفه‌ها، پاورقیهای مصور کمدی و غیره.

تعیین میزان دشواری متنی که بتوان در دروس ترجمه به طور منطقی از دانشجو انتظار ترجمه آنرا داشت، وظیفه بسیار حساس و ظریفی است. باید تعادل دقیقی هم درون دروس و هم در طول دوره آنها به وجود آید تا پیشرفت یکسان دانشجویان را تضمین کند. در چند هفته اول دوره مقدماتی، دشواری مطالب درسی - جز در موارد خاص - هرگز نباید بیش از توانایی دانشجویان باشد. ارائه مطالب دشوار (از نظر ساختار و نه از نظر زبانی) به دانشجویان ضعیف از همان ابتدای کار بسیار مهم است. بدین دلیل که دانشجوی ضعیف باید بلافاصله بفهمد که ترجمه کار دشواری است، و از آن مهمتر اینکه دانشجو دریابد

ترجمه فرآیندی است که نمی‌توان آنرا کلمه به کلمه به انجام رساند. هر چند استادان در ابتدای کار تمایل زیادی دارند که مطالب ساده را در اختیار دانشجویان قرار دهند، اما باید توجه داشته باشند که چنین نکنند و اجازه ندهند دانشجویان راه ساده ترجمه کلمه به کلمه را برگزینند.

در این مرحله استاد باید برای از میان برداشتن موانع زبانی از قبیل عناصر غیر ضروری زبانی و سبکی که مانع می‌شود دانشجویان پیام اصلی را درک کنند، موکداً عمل نماید. این موانع می‌تواند شامل ساختارهای پیچیده، حشو، تکرارها، عبارات وصفی و ربطی، و غیره باشد. در اینجا وظیفه استاد این است که به دانشجویان کمک کند تا این لایه‌های غیر ضروری را جدا سازد و به تدریج به اصل مطلب برسد. به محض آنکه دانشجویان به این مرحله رسیدند کار برعکس می‌شود و دانشجویان باید بیاموزند که اصل مطلب را تغییر شکل داده و «پوسته» جدیدی به آن ببوشانند که این همان زبان مقصد است. در این فرایند باید از الگوی فکر اصلی پیروی کرد و نه از ساخت زبان مبدا و دانشجویان را نیز ترغیب نمود که شکل جمله را در زبان مادریشان که با آن مأنوس هستند، ملاک قرار دهند. یک اقدام مفید در این مرحله (و بعدها نیز در روند آموزش) این است که دانشجویان را در کلاسها به گروه‌هایی تقسیم کنیم و به هر یک از آنها تکلیف یکسان بدهیم، سپس نتایج را بسنجیم و دانشجویان نیز از ترجمه خود دفاع کنند. همچنین برای ایجاد محیطی گرم و پر شور در کلاس، استادان می‌توانند از دانشجویان قویتر بخواهند که از دانشجویان ضعیف انتقاد کنند. بدین ترتیب دانشجویان قوی به مشکلاتی که استاد ناگزیر است با آن دست و پنجه نرم کند نیز پی خواهند برد.

ترجمه شفاهی

تدریس ترجمه شفاهی کاری است بسیار دقیق و پرهزمت، زیرا فکر باید دائماً بر تمامی آنچه همزمان در کلاس روی می‌دهد متمرکز باشد. در واقع تدریس ترجمه شفاهی، از خود ترجمه شفاهی که در آن مترجم باید در آن واحد فقط بر روی دو موضوع فکر خود را متمرکز کند، توان فرساطر است. ترجمه شفاهی از روی متن اصلی، یکی از عناصر اصلی ترجمه شفاهی است. استاد در کلاس باید مهارت‌های دانشجو در زمینه‌های زیر را از نزدیک بررسی کند:

* کیفیت صحبت در میان جمع، متانت، نحوه ارائه مطلب، و صدا،

* سرعت،

* روشنی و ایجاز ترجمه ارائه شده.

در گام نخست دانشجویان می‌توانند بخشهایی از سخنرانیها را در منزل آماده کنند، ولی نباید با خود یادداشتی به همراه بیاورند. در این صورت باید انتظار ارائه ترجمه‌ای تقریباً کامل در کلاس را داشت. این روش دانشجویان را از همان ابتدای کار، به سرعت زیاد عادت می‌دهد و این عادت به خودی خود تا زمانی که قرار است متن‌ها بدون آمادگی ترجمه شوند ادامه خواهد داشت.

در مورد کار در کلاس، جایز نمی‌دانم که به دانشجویان پیش از شروع ترجمه فرصتی داده شود تا از روی متن بخوانند، زیرا آمادگی داشتن در برابر متون غیرمنتظره، بخشی از کار مترجم شفاهی است. در نهایت استاد می‌تواند مقدمه‌ای کوتاه در مورد محتوای متن به همراه واژگان ضروری ارائه دهد.

از جنبه عملی کار، قرار گرفتن دانشجو در جایگاه سخنران اهمیت دارد، زیرا در این صورت آنها هم‌رو در روی دانشجویان قرار می‌گیرند و این امر به آنها کمک

می‌کند تا بر مشکلاتی از قبیل ترس از صحنه و اضطراب فائق آیند. گهگاه فیلمبرداری ویدیویی از حالت و عملکرد دانشجویان نیز مفید است.

ترجمه شفاهی پیاپی

تدریس ترجمه شفاهی پیاپی به خودی خود یک هنر است، هنری که فقط طی ده سال گذشته گامهای بلندی در آن برداشته شده است. به یاد می‌آورم که خودم این شیوه ترجمه را بدون هیچ مقدمه‌ای فرا گرفتم. از همان آغاز کار مرا در کلاس دانشجویان قوی جای دادند و به من گفتند، «یا بمان و موفق شو، یا از برنامه بیرون برو.»

اغلب دو سؤال در مورد ترجمه شفاهی پیاپی مطرح می‌شود:

* چرا در حالی که ۹۹ درصد کار مترجمان شفاهی به صورت همزمان انجام

می‌گیرد، ترجمه شفاهی پیاپی هنوز تدریس می‌شود؟

* ترجمه شفاهی پیاپی چه زمانی به کار می‌رود؟

پاسخ سؤال اول این است که ترجمه شفاهی پیاپی اساس تمام انواع ترجمه‌های شفاهی است، زیرا این ترجمه برای کسب مهارت‌های تحلیلی پیش‌نیاز محسوب می‌شود. به علاوه، اغلب کارفرمایان، متقاضیان ترجمه شفاهی را قبل از آنکه اصلاً اجازه ترجمه همزمان به آنها بدهند، ابتدا از طریق ترجمه پیاپی می‌آزمایند. در نتیجه این آزمون هنوز هم بهترین امتحان در مورد مهارت‌های کلی ترجمه شفاهی به شمار می‌رود.

در مورد سؤال دوم، باید بگویم هرگاه درستی و دقت ترجمه اهمیت زیادی داشته باشد، ترجمه پیاپی کاربرد خواهد داشت. برای مثال، تهیه پیش‌نویس در

اجلاس، مذاکرات حقوقی، مذاکرات سیاسی در سطح سران کشورها یا دول، و در سخنرانی‌های پس از شام. این ترجمه همچنین زمانی که شرکت‌کنندگان در جلسه مایل باشند حین ترجمه شفاهی وقت بیشتری برای تفکر داشته باشند، صورت می‌گیرد. همچنین احتمال دیگری نیز هست و آن این است که تجهیزات ترجمه همزمان از کار بیفتد (به ویژه در کشورهایی که لوازم یدکی این دستگاهها در دسترس نیست) و اگر چنین اتفاقی روی دهد، تمام مترجمان شفاهی باید بتوانند به شیوه پیاپی ترجمه کنند.

من معمولاً به دانشجویان توصیه می‌کنم که آموزش خود را در ترجمه شفاهی با تمرینات مربوط به حافظه آغاز کنند. برای مثال، یک دانشجو داستان کوتاهی نقل می‌کند، و این داستان توسط دانشجوی دیگری تکرار می‌شود. طول و پیچیدگی داستانهای اصلی به تدریج افزایش می‌یابد تا آنجا که این داستانها به صورت سخنرانیهای کوتاهی در مورد موضوعهای گوناگون ارائه شود.

حداقل تا میانه ترم اول (دروس مقدماتی معمولاً یک ترم به طول می‌انجامد) مطلقاً هیچ یادداشتی برداشته نمی‌شود. دانشجویان در آخر ترم، ترجمه پیاپی را از انگلیسی به انگلیسی انجام می‌دهند، بدون آنکه یادداشتی در کار باشد. در ترم بعد دانشجویان با مشکل تازه‌ای به نام ترجمه از زبانی به زبان دیگر رو به رو می‌شوند.

تمرینات حافظه، تمرکز بر روی عناصر ضروری پیام را تأکید می‌کند. این تمرینات دانشجو را وادی دارد که پیام زبان مبدا را تجزیه و تحلیل کند و عناصر عمده آن را حفظ نماید. این تمرینات همچنین نشانه خوبی است برای استاد که از کیفیت فعالیت ذهنی هر دانشجو آگاه شود. در طی این مرحله تمام مطالب

کلاسی باید «عادی» باشد، و از سخنرانیهای رسمی نوشته شده یا مقالات روزنامه‌ها اجتناب شود. به تدریج استاد از دانشجویان می‌خواهد که در مورد آنچه شنیده‌اند، یادداشتهایی بردارند. ولی این یادداشتها باید از حفظ و پس از به پایان رسیدن صحبت‌های سخنران به طور کامل نوشته شود، و نه طی زمانی که آنها به سخنرانی گوش می‌دهند. در این مرحله است که استاد باید به دانشجویان نشان دهد چگونه می‌توان یادداشتها را به بهترین وجه خلاصه کرد؛ علایم، نمادها، و اختصارات را جایگزین کلمات ساخت، و بالاخره آنها را به صورتی بر روی کاغذ مرتب کرد که بتوان از روی آنها ترجمه‌ای سریع ارائه داد.

در مراحل اولیه، ندادن امتیاز در مورد سرعت ارائه پیام شفاهی بیشترین اهمیت را دارد. این کار ساده‌ای نیست، زیرا هنگامیکه فرد دوره مقدماتی فراگیری ترجمه شفاهی خود را به یاد می‌آورد، ناخودآگاه نسبت به دانشجویان ضعیف‌گذشت بیشتری نشان می‌دهد. اما ارائه آهسته مطلب، دانشجویان را تشویق به جستجوی واژه می‌کند و نه درک معنی. این دوره مقدماتی دشوارترین بخش است و به تجربه بسیار زیاد نیاز دارد تا توازنی میان تنبیه و تشویق به وجود آورد. همچنین در این مرحله است که باید از دانشجویان خواست متن اصلی را به چندین روایت مختلف بازگو کنند تا انعطاف‌پذیری آنان از لحاظ سبک افزایش یابد.

مرحله‌ای که طی آن دانشجویان از تمامی یک سخنرانی یادداشت برمی‌دارند نقطه عطفی در پیشرفت آنها است. هرگاه آنها تمایل پیدا کنند بیش از حد یادداشت بردارند، باید فوراً کارشان تصحیح شود.

در این مقطع، میل دارم به طور خلاصه به دو سؤال دیگر که همواره در دوره مقدماتی ترجمه پیایی مطرح می‌گردد پاسخ دهم:

* آیا یادداشت‌برداری باید به زبان مبدا انجام گیرد و یا به زبان مقصد؟

* چرا نباید صرفاً از تندنویسی استفاده کرد؟

(۱) مهم نیست یادداشت‌برداری به کدام زبان انجام بگیرد، زیرا یادداشتها فقط نمادهایی هستند که پیام را در خود دارند. مترجمان شفاهی باید مفاهیم را در حافظه نگهدارند و نه کلمات را. آنان کلمات را فقط وقتی حفظ می‌کنند (و یادداشت‌برداری می‌کنند) که اهمیت بسیار زیادی داشته باشد و یا خود، پیام خاصی را القاء کنند. در حقیقت عجیب نیست که مترجمان ترجمه پیایی ترجمه خود را به زبان مبدا شروع کنند، زیرا آنها شکل زبانی پیام را «فراموش می‌کنند». من خودم اغلب متوجه می‌شوم هنگامی که به دو زبان فرانسه و آلمانی - که زبانهای حرفه‌ای من هستند - ترجمه می‌کنم، به زبان انگلیسی یادداشت برمی‌دارم، و این صرفاً به خاطر آن است که به نظر من می‌توان از بسیاری کلمات انگلیسی به عنوان نمادهای حامل پیام سود برد. کاملاً طبیعی است که دانشجویان ضعیف اکثر یادداشتهای خود را به زبان مبدا بنویسند، زیرا هنوز نمی‌توانند مفاهیم را بلافاصله از زبانی به زبان دیگر انتقال دهند. اما پس از آنکه با ترجمه همزمان مواجه شوند به تدریج یادداشت‌برداریشان بیشتر به زبان مقصد خواهد بود. در اینجا لازم است یادآور شوم که برای یادداشت‌برداری یک قانون کلی وجود ندارد و همان‌گونه که شیوه‌های آموختن و تفکر فراوان است به تعداد مترجمان شفاهی نیز می‌تواند شیوه یادداشت‌برداری وجود داشته باشد. بنابر این، ما فقط می‌توانیم به دانشجویان کمک کنیم تا روش خاص خود را کامل کنند، زیرا هرگز نمی‌توان چنین قوانینی را تحمیل کرد و یا آموزش داد.

- (۲) دلایل متعددی وجود دارد که چرا باید جداً از تندنویسی در مورد ترجمه شفاهی پیاپی ممانعت کرد:
- * یادداشتهای تندنویسی را باید هنگام ارائه ترجمه، کشف رمز کرد و خواند. از اینرو تمام فرایند ترجمه کند می شود. ترجمه پیاپی هرگز نباید طولانی تر از سخنرانی به زبان اصلی شود، بلکه طبق قاعده کلی، باید کمی کوتاه تر از آن باشد.
 - * تندنویسی به خودی خود به زبان مبداء انجام می گیرد، و چون تلاشی برای ترجمه یا تحلیل آن به عمل نمی آید از این رو به ترجمه کلمه به کلمه منتهی خواهد شد و این دقیقاً همان چیزی است که باید از آن اجتناب ورزید.
 - * در هر صورت، کلمات برای مترجمان بی اهمیت اند. آنان باید فکر خود را فقط روی معنی متمرکز کنند، زیرا فقط با این روش می توانند تمام اطلاعات موجود در سخنرانی را به زبان اصلی به خاطر بسپارند.
 - ترجمه شفاهی اساساً به خلاصه کردن موضوع یک فیلم برای دوستی که فرصت دیدن آن را پیدا نکرده است، شبیه است. البته با این تفاوت که مترجم شفاهی باید تمام جزئیات را نیز بیان کند.
 - * یادداشتهای تندنویسی باری است غیرضروری بر دوش مترجمان، و در واقع کار آنان را به جای آسان کردن، پیچیده تر می کند.
 - * دانستن تندنویسی تنها زمانی مفید واقع می شود که بتوان علایم تندنویسی را جایگزین کلمات مشخصی کرد، یا آنکه اسناد نوشته شده مستقیماً نقل قول شود. اما در این مورد آخر، مترجمان همیشه متن اصلی را در اختیار خواهند داشت، که می توانند از روی آن مستقیماً و بدون یادداشت برداری ترجمه کنند.

* به محض آنکه دانشجویان، فنون ترجمه پیاپی را فراگرفتند، تمرینات زیر مفید واقع خواهد شد:

(الف) از دانشجویان بخواهید نوشته خود را با تمام کلمات و نمادهایی که در یادداشت خود دارند، بخوانند. این امر باعث می شود سبک آنان کاملاً مستقل از ساختار متن اصلی باشد و برای بیان مطلب انعطاف پذیر گردد، و به استاد نیز این امکان را می دهد که میزان درک واقعی آنها را از پیام اصلی بیازماید.

(ب) زمانی که از نوار ضبط شده به عنوان مواد درسی استفاده می شود، یا هنگامیکه دانشجویان خود مطلبی را ارائه می دهند، تصحیح کار دانشجویان براساس یادداشتهای خودشان امری است مهم. این تنها روشی است که دانشجویان را از مشکلات تمرین آگاه می سازد. افزون بر این، امتیاز این روش این است که دانشجویان را گوش به زنگ و هوشیار نگه می دارد، زیرا آنها همیشه مشتاق اند استاد خود را امتحان کنند و بدانند که آیا استاد متوجه اشتباه آنها شده است یا نه!

مایلم با یادآوری این مطلب به خواننده که ترجمه پیاپی پاداش بخش ترین شکل ترجمه شفاهی است، به بررسی مجمل خود در مورد ترجمه شفاهی پیاپی خاتمه دهم. بسیاری از مترجمان شفاهی، این نوع ترجمه را به صورت یک هنر واقعی درآورده اند.

ترجمه شفاهی همزمان

آموزش ترجمه شفاهی همزمان اساساً کار آسانی است، البته به شرط آنکه دانشجویان بر فنون ترجمه شفاهی تسلط یافته باشند. با آنکه بدیهی به نظر

می‌رسد، اما باید یادآور شوم که آموزش ترجمه شفاهی همزمان، صرفاً به پخش نوار، گوش دادن به ترجمه دانشجویان و کنترل آن توسط استاد محدود نمی‌شود. استاد تحت هیچ شرایطی نباید کار دانشجویان را صرفاً بر اساس یک ترجمه از پیش نوشته شده بسنجد زیرا هر سخنرانی به اندازه تعداد مترجمان می‌تواند ترجمه خوب داشته باشد، همان‌گونه که اویسترخ، منوهین، و هایفتر^۱ می‌توانند از یک کنسرتو ویلن اجراهای عالی، لیکن متفاوت ارائه دهند. بنابراین، استاد باید فقط ترجمه را با اصل آن در زبان مبداء مقایسه کند، بدون آنکه هرگز ترجمه خود را ملاک قرار دهد.

برای انتخاب مطلب آموزشی و شیوه آموزشی مناسب، استاد باید انواع جلسات و وضعیتهایی را که در آنها ترجمه شفاهی همزمان صورت می‌گیرد، مدنظر قرار دهد:

* بحث‌ها و مذاکراتی که طی آن سخنگویان «بی‌مقدمه» بحثی را پیش می‌کشند.

* سخنرانی‌های رسمی، که اغلب ماهیت کلی یا سیاسی دارند و ممکن است متن آن از قبل تهیه شده یا نشده باشد.

* مقاله‌های فنی و علمی که تقریباً همیشه از روی متن خوانده می‌شوند.

* سخنرانیهایی که معمولاً از روی نوشته خوانده می‌شوند.

و دانشجویان باید برای تمام این وضعیتهای گوناگون آمادگی داشته باشند. در اینجا شایسته است نظریه‌ای را که اغلب نادیده گرفته می‌شود ابراز نمایم: کلاس ترجمه شفاهی باید در اتاقک (کابین) مخصوص ترجمه برگزار گردد که

حداقل روزی شش ساعت محل کار مترجم شفاهی خواهد بود. از آنجا که این اتاقکها برای اکثر مردم، محیطی طبیعی به شمار نمی‌رود، باید کاری کرد که دانشجویان به تدریج در آن احساس راحتی کنند. همانگونه که خلبانها باید در کابین هواپیما واکنشهای لازم را از خود نشان دهند، مترجمان شفاهی نیز باید خود را برای نشان دادن واکنشهای مناسب در هنگام کار با ادوات داخل کابین ترجمه آماده سازند. قواعد و اصول مهمی که دانشجویان باید بلافاصله فراگیرند، عبارت‌اند از:

✱ همیشه اطمینان حاصل کنید که میکروفن، هنگام ترجمه در وضعیت روشن و هنگام گفتگوی خصوصی یا ابراز نظر در وضعیت خاموش قرار داشته باشد.

✱ همیشه گوشی را فقط بر یک گوش خود قرار دهید تا صدای خود را بشنوید. بی‌توجهی به این اصل به تحمل اجباری صدای بلند و در نتیجه صدمه خوردن به شنوایی، و در نهایت به وجود آمدن غیر ضروری صدایی خسته پس از یک روز کاری طولانی منجر خواهد شد.

✱ همیشه صدای خود را کنترل کنید تا برای شنونده - که در واقع ترجمه شفاهی برای او انجام می‌گیرد - آرامش بخش و خوشایند باشد.

✱ همیشه فاصله مناسب را با میکروفن حفظ کنید. تغییر دائم فاصله با میکروفن باعث می‌شود شنونده مدام مجبور به تنظیم صدا گردد و این امر وی را از گوش دادن به موضوع سخنرانی باز می‌دارد.

✱ همیشه هنگام سرفه یا صاف کردن سینه خود از دگمه «قطع موقت»^۱

1 - cough (interrupt) button

استفاده کنید و نه از کلید خاموش کردن میکروفن. دلیل این است که این دگمه صدا را موقتاً قطع می‌کند، ولی وقتی دگمه میکروفن در وضعیت خاموش قرار می‌گیرد، صدای اصلی به جای صدای مترجم، به گوش شنونده می‌رسد. مسلماً شنیدن سخنرانی به طور مُقَطَّع برای حاضران در جلسه بسیار ناخوشایند خواهد بود. (شایسته یادآوری است که ادوات و ابزار کابین ترجمه در حال حاضر مجهز به مدارهای پیشرفته الکترونیکی هستند و در نتیجه بسیاری از موارد ذکر شده به طور خودکار تنظیم می‌گردد. م.)

※ همواره اطمینان حاصل کنید که میکروفن شما طبق برنامه اعلام شده به کانالی که شنوندگان باید از آن طریق صدای شما را بشنوند وصل باشد. این دقت خصوصاً هنگامی که دو زبان متفاوت از یک کانال پخش می‌شود و انتخاب کانال هم برعهده مترجم است بسیار اهمیت پیدا می‌کند.

※ همیشه دستگاههای خود را کنترل کنید، به ویژه دگمه قطع موقت را.

※ همیشه "Relais" را آزمایش کنید. "Relais" وسیله‌ایست که مترجمان از طریق آن به ترجمه همکاران دیگر خود از زبانی دیگر گوش می‌دهند.

تمرینات مقدماتی

تمرینات فراوانی را می‌توان برای آموزش ترجمه همزمان به انجام رساند. تمام این تمرینات مکمل یکدیگرند و در نتیجه باید در بخشی از دوره آموزشی مورد استفاده قرار بگیرند.

پس از آنکه دانشجویان با محیط کار خود نسبتاً انس پیدا کردند، باید آنها را با شیوه گوش دادن و در همان حال صحبت کردن آشنا نمود. اگر چه این ترجمه

«همزمان» نامیده می‌شود، اما میان آنچه که مترجم می‌شنود و آنچه که می‌گوید، وقفه زمانی کوتاهی وجود دارد. اگر زبان مبداء از نظر ساختار تفاوت بسیاری با زبان مقصد داشته باشد، این وقفه می‌تواند برابر با زمان یک جمله کامل باشد. این مورد ممکن است برای دانشجویان ضعیف تجربه تلخی شود و بنابراین استادان باید در این مرحله با یادآوری نکاتی مانند تجربیات نخستین خود به دانشجویان قوت قلب بدهند و آنها را تشویق کنند. با این همه، استادان ناگزیرند کار کلاس را پیش ببرند و نگذارند دانشجویان کسل شوند، زیرا سرعت، ویژگی اساسی انواع ترجمه‌های شفاهی است.

به عنوان اولین تمرین، دانشجویان باید فقط از طریق گوش‌ها سخنان استاد خود را بشنوند. در گام بعدی، که اصطلاحاً «تعقیب سایه به سایه» نامیده می‌شود، استاد از دانشجویان می‌خواهد آنچه را می‌شنوند، همزمان با گوینده و به همان زبانی که می‌شنوند تکرار کنند. اما این تمرین نباید به مدت طولانی انجام گیرد. زیرا در این تمرین، تکرار به صورت واژه به واژه انجام می‌گیرد و این چیزی است که ما انتظار داریم مترجم شفاهی آزموده از آن اجتناب کند.

بدین ترتیب باید هر چه زودتر از دانشجویان بخواهیم که ابتدا از جمله‌ها و سپس از تمامی پاراگرافی که شنیده‌اند، خلاصه‌ای تهیه کنند. در این مقطع، معمولاً استاد هنوز هم خود بیشتر مطالب را بدون آگاهی قبلی ارائه می‌دهد، یا از دانشجویان می‌خواهد که خودشان سخنرانی‌های کوتاهی را آماده کنند.

پس از مدت کوتاهی، باید از دانشجویان خواست که به نوار سخنرانی‌های واقعی گوش کنند، و سپس خلاصه‌ای از آن تهیه نمایند. سخنرانی‌هایی را که درکشان مشکل است (به علت لهجه خارجی، سرعت زیاد، ابهام کلام، و غیره)

می‌توان در این مرحله به کار برد. همچنین ارقام را نیز می‌توان در این مرحله به کار برد، زیرا بسیاری از دانشجویان در حفظ ارقام طولانی دچار مشکل می‌شوند. یکی از مهمترین استعدادهای مترجمان همزمان، توانایی پیش‌بینی است. بنابراین باید از دانشجویان خواست که جمله‌های ناتمام استاد را به پایان برسانند. بعدها باید از آنها خواست که خودشان پاراگراف‌های ناتمام را کامل کنند. پس از آنکه تمام تمرینات یک ترم کامل به انجام رسید (با فرض اینکه هر جلسه یک ساعت به طول می‌انجامد)، می‌توان دانشجویان را در موقعیت دوزبانه قرار داد. اگر تمرینات مقدماتی به درستی انجام گرفته باشد و با در نظر گرفتن اطلاعات مداومی که از سوی استاد ارائه می‌گردد، و تمرینات تنظیم شده (شامل نوارها که از طریق آن صدا و سرعت را کنترل می‌کنند)، دانشجویان اکنون باید بتوانند به سرعت پیشرفت نمایند.

تمرینات پیشرفته

هنگامیکه دانشجویان به مرحله ترجمه همزمان رسیدند، نه ترجمه شفاهی از روی متن اصلی را باید کنار گذاشت و نه ترجمه شفاهی پیاپی را. هر سه فعالیت لازم‌اند و باید توأمان تا پایان دوره آموزش ادامه یابند. استاد باید همیشه ویژگی‌های ترجمه همزمان خوب را در ذهن داشته باشد تا اینکه بتواند به طور دائم در دادوستد اطلاعاتی با دانشجویان خود قرار گیرد. باید چنین به نظر آید که ترجمه بدون هیچگونه تلاشی صورت می‌پذیرد؛ ترجمه را باید به صورتی خوشایند و صدایی اطمینان بخش ارائه کرد؛ ترجمه باید از نظر معنایی کاملاً درست و تا آنجا که ممکن است کامل باشد. ترجمه باید شامل تمام

جزئیات معنایی، جزئیات دستوری، ظرایف کلامی و حال و هوای سخنرانی واقعی باشد.

استفاده از مهارت‌های تنفسی معمولاً نباید برای دانشجوی متوسط مشکلی ایجاد کند. اما زمانی که فشار وجود دارد (مثلاً هنگامی که دانشجویان می‌دانند که استاد به آنها گوش می‌دهد، یا هنگامی که از آنها خواسته شده با سرعت صحبت کنند)، بعضی از دانشجویان از نظر تنظیم تنفس دچار اشکال می‌شوند. در هنگام بروز چنین مشکلی استاد باید بلافاصله توجه دانشجویان را به شیوه صحیح تنفس جلب کند تا در آینده به صورت یک مشکل حل نشدنی باقی نماند.

مدرس‌ان باید همیشه اعلام کنند که به کدام دانشجو گوش می‌دهند تا دانشجویان به فشار «زیر نظر بودن» عادت کنند. این فشار در زندگی حرفه‌ای ما یک واقعیت به شمار می‌رود و دانشجویان باید در هر مرحله از آموزش خود یاد بگیرند که با آن دست و پنجه نرم کنند.

تمام دانشجویان احتمالاً از آن دسته از اشخاص نخواهند بود که سریع صحبت می‌کنند. بهترین روش به دست آوردن سرعتی مناسب برای چنین دانشجویانی، خواندن متون مشکل فنی با سرعت و صدایی بلند است. این بلندخوانی شامل اصطلاحات فنی‌ای می‌شود که تلفظ آنها مشکل است، مانند ترکیبات شیمیایی.

در مورد دانشجویان قوی، کلاس را می‌توان به یکی از روشهای زیر برگزار کرد. تمام روشهای زیر را باید در یکی از مقاطع به کار گرفت:

* استاد متن یک سخنرانی را می‌خواند و در همان حال به ترجمه یکی از

دانشجویان گوش می‌دهد. این کار نباید برای یک مترجم شفاهی حرفه‌ای مشکل ایجاد کند.

* استاد فی‌البداهه سخنرانی می‌کند و در همان حال به ترجمه یک دانشجو گوش می‌دهد. به کارگیری این روش در درازمدت بی‌نهایت مشکل است.

* دانشجویان یک سخنرانی را که بر روی نوار ویدئو یا نوار صدا ضبط شده است، ترجمه می‌کنند.

* دانشجو بیاناتی را که توسط یکی از همکلاسی‌هایش یا یک سخنران میهمان ارائه می‌شود، ترجمه می‌کند.

* تمام دانشجویان در مورد موضوعی که از پیش آماده شده است، بحث می‌کنند.

از آنجا که هیچ چیز نمی‌تواند جایگزین واقعیت در کلاس شود، کنفرانسها یا سمینارهای ترجمه شفاهی باید در طول ترم حداقل دومرتبه برگزار شود. باید زبانهای متعددی در طول این کنفرانسها به کار رود و از دانشجویان خواسته شود که هر دو نوع ترجمه همزمان و پیاپی را ارائه دهند.

نکته آخر اینکه چه در ترجمه همزمان و چه در ترجمه پیاپی از دانشجویان بخواهیم که حرفه‌ای عمل کنند. بدین منظور آنان باید هدفی داشته باشند و برای رسیدن به آن تلاش کنند. علاوه بر آنچه استاد ارائه می‌دهد، می‌توان از ترجمه‌های خوب و بدی که روی نوار ضبط شده نیز استفاده کرد. به تجربه می‌توانم بگویم که همکاران همیشه از این که به هنگام ترجمه صدایشان ضبط شود، استقبال می‌کنند.

فصل ششم

آزمون

ترجمه مکتوب

آزمون در مورد ترجمه مکتوب به مراتب کم‌اهمیت‌تر از آزمون در ترجمه شفاهی است. به عقیده من، تکالیف خارج از کلاس و تصحیح کامل آنها در روند فراگیری بسیار مؤثرتر از آزمون ترجمه است. اما مترجمان به دلیل مهلت کمی که از طرف ارباب رجوع تعیین می‌شود، معمولاً تحت فشار مداوم قرار دارند. بنابراین، در پایان دوره آموزش نیز باید آنها را در چنین شرایطی آزمایش کرد. از مترجمان مکتوبی که در استخدام سازمان ملل هستند، انتظار می‌رود که به طور معمول روزی هشت صفحه ترجمه کنند. اما مترجمان آزاد الزاماً روزانه دو برابر این تعداد صفحه را ترجمه می‌کنند.

پس از پایان سال اول، دانشجویان باید بتوانند در هر ساعت حدود ۳۰۰ واژه

از یک متن را به درستی ترجمه کنند، البته به شرط آنکه برای ترجمه متن نیاز زیادی به مراجع مختلف و فرهنگهای لغت نباشد. مترجمان حرفه‌ای مدتهاست بر سر جایز بودن استفاده از فرهنگ لغت در زمان امتحان با یکدیگر اختلاف دارند. امروزه اکثر کارفرمایان به هنگام آزمایش مترجمان جدید استفاده از فرهنگ لغت را مجاز می‌دانند. این امر کاملاً منطقی است، زیرا در شرایط معمول نیز مترجم از فرهنگ لغت استفاده می‌کند. به علاوه، در چنین شرایطی مترجمان مهارت خود را در به کارگیری فرهنگ لغت نیز نشان می‌دهند، اگرچه این موضوع کارشان را پیچیده‌تر هم می‌کند.

برای امتحانات نهایی باید از دانشجویان انتظار داشت در مدت سه ساعت بتوانند حدود ۱۰۰۰ کلمه را ترجمه کنند. در امتحان پایان ترم آزمونهای زیر باید به عمل آید:

- * دانش عمومی دانشجو در مورد واژگان عمومی و تخصصی،
- * توانایی دانشجو از نظر سرعت کار به طور صحیح،
- * مهارت دانشجو در استفاده از فرهنگهای لغت،
- * توانایی کلی دانشجو برای ورود به بازار کار،
- * آمادگی دانشجو برای آزمونهایی که در آینده توسط کارفرمایان به عمل خواهد آمد.

شیوه نمره دادن

چنین می‌نماید که منظور کردن ملاکهایی برای نمره دادن درخور اهمیت است و هر چند روشی کلی و قابل اجرا برای آن وجود ندارد اما بعضی از قواعد اساسی زیر را باید به کار برد:

نخستین و مهمترین قاعده این است که نظام نمره‌دهی باید برپایه معیارهای دقیقی باشد؛ این معیارها شامل معنی، درستی، سبک، واژگان، و نحو است. مصحح باید کاملاً با متن و واژگان آن آشنا باشد. هنگام نمره دادن - درست مانند کلاس - استاد نباید در هیچ شرايطی حاصل کار دانشجویان را با یک ترجمه آماده چاپ مقایسه کند، زیرا چنین کاری باعث افت نمره خواهد شد.

برخی از استادان قبل از نمره دادن، تمام ترجمه دانشجویان را می‌خوانند تا نظری کلی در مورد کیفیت کار دانشجویان به دست آورند. این کار معیاری عادلانه در نمره دادن است. تصحیحات باید شامل توضیحات مفصل در مورد عملکرد دانشجویان، از جمله ارائه صورت صحیح ترجمه نادرست وی باشد.

بدون در نظر گرفتن دشواری متن (البته به شرط آنکه متن برای سطح دانش دانشجویان تنظیم شده باشد)، در هیچ شرايطی نباید بیش از دو غلط معنایی را نادیده گرفت. اما از طرف دیگر ارائه تعریفی از غلط معنایی کار ساده‌ای نیست. نمره‌دهی به ویژه در «موارد مبهم» بسیار مشکل است. برای نمونه، آیا باید معنی نادرستی را که به دلیل غلط ترجمه شدن یک واژه پدید آمده است، غلط معنایی در نظر گرفت یا غلط واژگانی؟

ما در مؤسسه مطالعات بین‌المللی مونتری تعاریف دقیق و مقیاس ارزیابی گونه‌های متعددی از خطاها را مطالعه و بررسی می‌کنیم، و امیدواریم در آینده نزدیک نتایج آن را منتشر سازیم.

به هر طریق، حداکثر تعداد خطای قابل قبول را باید از پیش تعیین کرد، تا آنکه ارزیابی تمام دانشجویان یکسان باشد. اگر تعداد اشتباهات عدّه زیادی از دانشجویان برابر باشد، سبک ترجمه تعیین‌کننده تفاوت میان نمره‌های نهایی خواهد بود.

جای آن دارد نکته‌ای را هم در مورد ارزیابی زبان خارجی دانشجویان ذکر کنیم: من مجدداً فرض را بر این می‌گیرم که این تمرینها صرفاً جنبه علمی دارد و نیز فرض من بر این است که برای دانشجویان کاملاً روشن شده است که آنها نباید هرگز به طور حرفه‌ای به زبان خارجی ترجمه کنند. در این میان فقط مکاتبات تجاری استثناء است، زیرا از نظر ماهیت بسیار تکراری است و در نتیجه به مهارت زبانی نیاز چندانی ندارد. ترجمه به زبان مادری به اندازه کافی مشکل است و تلاش برای ترجمه به زبان خارجی همیشه نتیجه بسیار ضعیفی دربرخواهد داشت، مگر آنکه مترجم سالهای بسیاری را در کشوری زندگی کرده باشد که در آنجا زبان مقصد (زبان خارجی) رایج است.

از آنجا که ممکن است مشاغل مترجمان به خطر افتد، از این رو جای آن دارد که دست کم دو مصحح اوراق امتحان پایانی را بررسی و تصحیح کنند. در مواردی که آنان با اشکال روبرو می‌شوند (یک ردی و یک قبولی) باید از مصحح سومی نیز کمک گرفت.

در اینجا باید متذکر شوم که مصححان نباید الزاماً عضو هیئت علمی دانشگاه باشند. در حقیقت بهتر است که از مترجمان حرفه‌ای بیرون از دانشگاه کمک بگیریم، به ویژه هنگامی که استادان، مترجمان حرفه‌ای نباشند. از سوی دیگر این خود شیوه‌ای است برای تضمین اینکه دانشجویان بتوانند خود را به معیارهای حرفه‌ای برسانند.

در برنامه‌های درسی که شامل زبانهای خارجی متعددی است، خط مشی یکسان برای تصحیح و نمره‌دهی در تمام زبانها اهمیت بسیار زیادی دارد. برای نمونه، نرمش نشان دادن در مورد زبانهای به اصطلاح «مشکل» مانند آلمانی و

روسی کاری است مطلقاً بی معنا، زیرا آنچه که از دانشجویان در ترجمه این زبانها خواسته می شود، دقیقاً در مورد ترجمه سایر زبانهای خارجی نیز صدق می کند. از این گذشته، آسان گیری در مورد دانشجویان به دلیل آنکه از زبان دوم یا سوم ترجمه می کنند جایز نیست، زیرا نمی توان از خوانندگان انتظار داشت که به دلیل یاد شده از خطای مترجم چشم پوشی کنند.

ترجمه شفاهی

به طور کلی، به استثنای کیفیت صدا، سرعت، نحوه ارائه ترجمه، و «صحت»، نمره دهی ترجمه شفاهی نیز بر پایه همان معیارهایی است که برای ترجمه مکتوب وجود دارد.

ترجمه شفاهی پیاپی

در مراحل اولیه ترجمه شفاهی پیاپی، علاوه بر معیارهایی که در بالا ذکر شد، یادداشت برداری دانشجویان نیز باید ارزیابی شود. آزمون ترجمه شفاهی پیاپی به هیچ وجه نباید کمتر از سه دقیقه به طول انجامد. متن باید با سرعت معمولی خوانده شود، یا به صورت سخنرانی ارائه گردد، زیرا سرعت کم در واقع به دانشجویان کمکی نمی کند. در عوض، آنها را تشویق می کند که یادداشتهای بی شماری بردارند که معمولاً ساختار خوبی ندارد، و بازخوانی آن مشکل خواهد بود.

در امتحان پایان ترم، مدت هیچ آزمونی نباید بیش از ده دقیقه باشد. سخنگویان به طور معمول پس از چهار الی پنج دقیقه، صحبت خود را قطع

می‌کنند تا برای ترجمه مهلتی بدهند. ترجمهٔ پیاپی صحبت‌هایی که بیش از ده دقیقه طول می‌کشد بسیار کم اتفاق می‌افتد. ممتحنین نیز خود باید در طول امتحان یادداشت‌برداری کنند تا بتوانند براساس آن، ارزیابی خود را انجام دهند؛ و این امر اهمیت بسیاری دارد، زیرا در غیراینصورت ممکن است متوجه بعضی از اشکالات دانشجویان نشوند.

از آنجا که حافظهٔ دانشجویان مترجمی را باید آزمود، یک آزمون نسبتاً کوتاه نیز می‌تواند نشانگر این مهارت داوطلب در ترجمه باشد. آزمونهای سازمانهای بین‌المللی به ندرت بیش از پنج دقیقه به طول می‌انجامد.

در امتحانات نهایی در سطح حرفه‌ای، داوطلبان ملزم‌اند که حداقل دو ترجمه از زبان مادری به اولین زبان خارجی خود انجام دهند. ممکن است برخلاف مترجمان مکتوب، از مترجمان شفاهی بخواهند که به طور پیاپی از زبان مادری به زبان خارجی ترجمه کنند، ولی هرگز از آنها نخواهند خواست که از زبان مادری به زبان خارجی به طور همزمان ترجمه کنند. همچنین، از آنجا که ترجمهٔ شفاهی مهارتی است گفتاری، از مترجم شفاهی کنفرانسها انتظار می‌رود زبانهای متعددی را به روانی صحبت کند.

آزمونهای زبان خارجی باید براساس روانی، کامل بودن، و صحت دستوری ارزیابی شوند. داشتن لهجه به هنگام صحبت کردن به زبان خارجی ایرادی ندارد، اما لهجهٔ شخص باید به گونه‌ای باشد که شنوندهٔ بومی آن زبان بتواند بدون تلاش گفتهٔ وی را درک کند.

یکی از مهمترین ویژگیهایی که هنگام آزمون باید در نظر گرفت توانایی داوطلب در مجاب کردن شنونده است، به ویژه زمانی که در شرایطی دشوار

ترجمه می‌کند. اما همواره باید درستی و صحت معنایی معیار اصلی قرار گیرد. داوطلبی که ترجمه‌ای به ظاهر قانع‌کننده یا حتی بسیار عالی ارائه می‌دهد ولی بیش از یک خطای معنایی در ترجمه‌اش وجود دارد، باید مردود شود.

جای بسی تعجب است که بعضی از استادان به دانشجویان این اجازه را می‌دهند که قبل از ارائه ترجمه یک بار یادداشت خود را مرور کنند. این موضوع جداً اشتباه است. در ترجمه پیایی بی‌درنگ پس از آنکه گوینده صحبتش را تمام کرد، باید ترجمه آغاز گردد. ترجمه پیایی خود به اندازه کافی وقت‌گیر و خسته‌کننده است و در انتهای روز برای شرکت‌کنندگان در بحث آزاردهنده خواهد بود. مترجمان باید بکوشند در کمترین زمان ممکن ترجمه خود را ارائه نمایند.

بنابراین هرگز ترجمه پیایی نباید طولانی‌تر از بیانات اصلی شود. شایسته است که مترجمان حتی ترجمه کوتاهتری ارائه دهند. منظور این نیست که خلاصه‌گویی کنند، بلکه آنان باید بخاطر داشتن مهارت‌های گفتاری - که معمولاً سخنرانان فاقد آنند - بتوانند از عهده این کار برآیند. در مواقعی کاملاً استثنایی، وقتی که زمان اهمیت خاصی پیدا می‌کند، رییس جلسه ممکن است از مترجم بخواهد که فقط خلاصه بیانات را ترجمه کند.

ترجمه پیایی باید تا چه حد کامل باشد؟ قاعده کار اساساً ساده است؛ یعنی ترجمه باید تمام نکاتی را که برای درک پیام گوینده لازم است دربرگیرد که البته شامل ارتباط غیرکلامی هم می‌شود.

ترجمه شفاهی همزمان

امتحانات ترجمه شفاهی باید شامل دو قسمت باشد: قسمت اول ترجمه یک سخنرانی که فی البداهه ایراد می شود، و قسمت دوم ترجمه مقاله ای تخصصی تر است که متن نوشته شده آن تقریباً پانزده الی بیست دقیقه قبل از امتحان به دانشجو داده می شود تا خود را آماده سازد. این روش معمول در تمام جلسات اعمال می شود و دانشجو باید بتواند همزمان گوش دهد، بخواند، و ترجمه کند. گذشته از معیارهایی که در مورد ارزیابی ترجمه پیاپی ذکر شد، در ارزیابی ترجمه همزمان معیارهایی از قبیل روش ترجمه، پیش بینی، سرعت، و صدای خوشایند در نظر گرفته می شود.

مترجم همزمان هرگز نباید به هنگام ترجمه برای شخص سخنرانی که آهسته صحبت می کند لحنی خسته کننده به صدای خود بدهد؛ همچنین اگر سخنران با سرعت صحبت می کند وی هرگز نباید با عجله و به طور غیر منسجم ترجمه خود را ارائه دهد. امتحان نهایی نباید مسابقه سرعت باشد، زیرا در هر صورت به واسطه شرایط امتحانی بازده کار دانشجویان افت خواهد داشت. فشاری که در جلسه امتحان بر دانشجو وارد می آید باید به اندازه فشاری باشد که مترجم به طور معمول در جلسات تحمل می کند و نباید به طور مصنوعی آن را زیاد کرد.

در بعضی از مدارس ترجمه شفاهی، دانشجویان مجاز نیستند وارد مرحله ترجمه همزمان شوند مگر آنکه بتوانند در امتحان ترجمه پیاپی قبول شوند. اگر چه من هم با این اصل موافقم که هیچ کس نباید بدون قبول شدن در هر دو امتحان وارد حرفه مترجمی شود، ولی با این وجود فکر می کنم باید به

دانشجویان اجازه دهند که هر دو نوع ترجمه را بگذرانند و فقط قسمتهایی را که قبول نشده‌اند دوباره امتحان بدهند. در ضمن نباید بیش از دو بار به دانشجویان فرصت داده شود تا امتحان مترجمی بدهند. اگر آنها آمادگی کامل ندارند، بایسته است که آنها را از امتحان دادن منصرف کنیم. اگر آنها در امتحان اول روز سختی داشته‌اند، باید به آنها فرصت دومی هم داده شود. اگر آنها نتوانند فشار امتحان دوم را نیز تحمل کنند، مسلماً آمادگی آن را ندارند که وارد این حرفه شوند.

بجا خواهد بود که تلاش کنیم ناظران حرفه‌ای به ویژه در روز امتحان مترجمی حضور داشته باشند. همچنین اگر نظارت بر امتحانات برای عموم آزاد باشد، امتحانات وجهه خاصی پیدا می‌کند. همان‌طور که حضور جمعیت زیاد عملکرد یک هنرپیشه را بهتر می‌سازد، وجود جمعیت نیز می‌تواند یک مترجم حرفه‌ای را سرشوق آورد.

فصل هفتم

حق انتخاب و امکانات شغلی

در همین ابتدای فصل باید موردی را تأکید کنم و آن اینکه فقط بهترین داوطلبان قادر خواهند بود به عنوان مترجم مکتوب و شفاهی استخدام شوند. ارزیابی این مورد که در حال حاضر چند نفر به عنوان مترجم مکتوب یا مترجم شفاهی در استخدام هستند، کاری بسیار دشوار است زیرا تمامی آنها در استخدام سازمانهای حرفه‌ای نیستند. به علاوه، تعداد افرادی که به عنوان مترجمان مکتوب نیمه وقت کار می‌کنند، بی‌نهایت زیاد است.

انجمن بین‌المللی مترجمان شفاهی کنفرانسها تقریباً در چهل کشور ۱۶۰۰ عضو دارد. این انجمن برای سازمان ملل و تمام دفاتر تخصصی آن، و نیز سازمانهای اروپایی و اکثر دفتر دول اروپایی همکار رسمی به شمار می‌رود. مشهورترین سازمانهای حرفه‌ای آمریکا عبارت‌اند از: انجمن آمریکایی متخصصان زبان، و انجمن مترجمان آمریکایی.

اگرچه هنوز هم نیاز بسیار مبرمی به مترجمان مکتوب و شفاهی کاملاً ورزیده وجود دارد، ولی بسیاری از افراد فاقد شرایط هستند که خود را حرفه‌ای معرفی می‌کنند، و برای کارفرمایان بسیار مشکل است که داوطلبان را بیازمایند و از میان آنها افراد واجد شرایط را انتخاب کنند. به ویژه در مورد مترجمان مکتوب نیاز مبرمی به معیارهای شغلی وجود دارد تا از طریق آن ارباب رجوع بتواند بلافاصله توانایی‌های متقاضیان را از روی مدارکی که ارائه می‌دهند بسنجد. در همین حال افرادی که می‌خواهند وارد هر دو زمینه کاری شوند مجبور خواهند بود شایستگی خود را به اثبات برسانند و مشتریانی برای خود جلب کنند؛ درست همان طور که پزشکان تازه فارغ‌التحصیل شده، مهندسان ساختمان، یا وکلای تازه کار مجبورند مشتری جلب کنند.

بیشتر مترجمان مکتوب و شفاهی قبل از پیدا کردن شغل دائمی به صورت آزاد مشغول به کار می‌شوند. اما مترجمان مکتوب اغلب بیشتر از مترجمان شفاهی، شغل دائمی پیدا می‌کنند، و مترجمان شفاهی معمولاً به صورت آزاد کار می‌کنند.

سخت‌ترین دوران فارغ‌التحصیلان، دوره آغاز فراغت از تحصیل است. اکثر کارفرمایان برای واگذاری موقعیت شغلی به تازه‌کاران از خود تردید نشان می‌دهند. از سوی دیگر مترجمان تازه کار نیز باید برای خود اعتبار و وجهه‌ای کسب کنند. فارغ‌التحصیلان، برای امرار معاش از طریق ترجمه شفاهی یا ترجمه مکتوب باید آمادگی حداقل یکسال انتظار کشیدن را داشته باشند. مگر آنکه برای زبانهایی که می‌دانند نیاز بسیار زیاد باشد. به علاوه، این حرفه در حال حاضر تقریباً مختص داوطلبانی است که مدرک دانشگاهی داشته و در یکی از

مراکز حرفه‌ای مورد تأیید، آموزش دیده باشند. در حال حاضر فقط سه مرکز از این نوع در آمریکا وجود دارد. این مراکز عبارت‌اند از: مؤسسه مطالعات بین‌المللی مونتری^۱ (ترجمه مکتوب و شفاهی)، دانشگاه جورج تاون^۲ (ترجمه مکتوب و شفاهی) و دانشگاه دولتی نیویورک در بینگهمتون^۳ (فقط ترجمه مکتوب).

در بسیاری دیگر از حرفه‌ها، کیفیت ضعیف کاری ممکن است مدتی طولانی پنهان باقی بماند. اما در زمینه کاری ما، ضعف در کار بلافاصله خود را نشان می‌دهد؛ برای مثال، شرکتی قرارداد خود را از دست می‌دهد؛ شخص ممکن است درست متوجه دستورالعمل به کاراندازی یک وسیله نشود؛ ممکن است قرارداد نادرست تعبیر شود و باعث به وجود آمدن دعوای حقوقی شود؛ بحثهای یک جلسه ممکن است به خاطر ترجمه نادرست، بی‌دلیل طولانی شود؛ نتایج رأی‌گیری ممکن است به غلط در روزنامه‌ها گزارش شود، و بسیاری موارد دیگر. به طور خلاصه، این مسئله منجر به قطع فرایندها و ارتباطی میان گروههایی از مردم می‌گردد؛ فرایندی که از ما انتظار می‌رود آن را محقق سازیم و نه اینکه تحقق آن را مشکلتر کنیم. اگر ترجمه مکتوب و شفاهی عالی نباشد، در این صورت مترجمان به هدف نهایی خود نایل نمی‌آیند.

پیدا کردن شغل برای هر داوطلب به دو زبانی که او می‌داند بستگی دارد. این جنبه از کار آنقدر حیاتی است که پیش از شروع به آموزش ترجمه درباره انتخاب دو زبانی که بیش از سایر زبانها مورد نیاز است باید تصمیم‌گیری کرد.

1 - Monterey Institute of International Studies (translation and interpretation)

2 - Georgetown University (translation and interpretation)

3 - State University of New York at Binghamton (translation only)

ترجمهٔ مکتوب و ترجمهٔ شفاهی رشته‌هایی هستند با امکانات استخدامی محدود، اما این امکانات مدام در حال تغییراند. برای نمونه، اخیراً چنین به نظر می‌رسد برای مترجمانی که زبان پرتغالی می‌دانند تقاضای فزاینده‌ای وجود داشته باشد.

در سازمان ملل از شش زبان رسمی استفاده می‌شود. این زبانها عبارت‌اند از: انگلیسی، فرانسوی، اسپانیولی، روسی، چینی، عربی. داوطلبان برای ورود به سازمان ملل باید بدون در نظر گرفتن زبانهای دیگری که می‌دانند به دو زبان انگلیسی و فرانسوی مسلط باشند. برخی از دفاتر تخصصی سازمان ملل گهگاه از زبانهای دیگر نیز استفاده می‌کنند. برای نمونه، سازمان بین‌المللی کار در ژنو، از زبان آلمانی استفاده می‌کند ولی زبان چینی را به کار نمی‌برد.

جامعهٔ اروپا در بروکسل که به تنهایی بزرگترین استخدام‌کنندهٔ مترجم مکتوب و مترجم شفاهی در دنیاست، از زبانهای انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، هلندی، ایتالیایی، دانمارکی، و یونانی استفاده می‌کند. چنین انتظار می‌رود که به محض پذیرفته شدن اسپانیا و پرتغال در جامعهٔ اروپا، زبانهای اسپانیولی و پرتغالی نیز به این زبانها افزوده شود. با این وجود جامعهٔ اروپا فقط شهروندان یکی از کشورهای عضو را به عنوان کارمند دائمی استخدام می‌کند. (این قاعده در مورد مترجمان آزاد صادق نیست).

سایر سازمانهای بین‌المللی در ایالات متحده که مترجمان مکتوب و شفاهی استخدام می‌کنند، عبارت‌اند از: سازمان ایالات آمریکایی، سازمان بهداشت پان آمریکا، بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، و کنسرسیوم بین‌المللی ارتباطات ماهواره‌ای.

در میان دفاتر دولتی آمریکا، وزارت خارجه، دفتر بین‌المللی ارتباطات کتابخانه کنگره، و سازمان سیا (با دفاتر متعددش، مانند دفتر مشترک تحقیقات و انتشارات) استخدام‌کنندگان عمده پرسنل برای بخش زبان هستند.

در صنایع خصوصی، نیاز به کارمندان بخش زبان - بسته به اینکه تجارت این‌گونه سازمانها با کشورهای خارجی وضع مناسبی داشته باشد یا نه - از تنوع بیشتری برخوردار است. بررسی نیاز به ترجمه در شرکتهای تجاری آمریکا مشکل است، چرا که این شرکتها نه تنها عظیم هستند، بلکه مدام دگرگون می‌شوند. اکثر شرکتهای خصوصی امور مربوط به ترجمه را کنار می‌گذارند و تعداد معدودی از این شرکتها مترجمان مکتوب و شفاهی را در استخدام دائم خود دارند.

دارالترجمه‌ها احتمالاً بهترین جا برای شروع به کار مترجمان تازه‌کار به شمار می‌روند. بخش نیازمندیهای کتاب راهنما می‌تواند اطلاعات مفیدی در اختیار این‌گونه متقاضیان قرار دهد. اما مترجمان تازه‌کاری که قصد دارند در آینده به طور حرفه‌ای در این زمینه فعالیت کنند، باید فقط با دارالترجمه‌ای کار کنند که در ترجمه شهرت بسیار زیادی داشته باشد. کار کردن با دارالترجمه‌هایی که کارهایشان را با بهترین کیفیت ارائه ندهند، ممکن است حرفه آینده آنها را به خطر بیندازد.

در اینجا شایسته است نکته‌ای را یادآور شوم: مترجمان تازه‌کار همواره باید به ارزش خود واقف باشند و اجازه ندهند دارالترجمه‌ها از آنها سوءاستفاده کنند. دستمزدی که به آنها پرداخت می‌شود باید کافی باشد. این دفاتر باید دستمزد مناسبی به مترجمان بپردازند و بجاست که مترجمان اطمینان حاصل کنند

مبالغی را که از دارالترجمه دریافت می‌کنند برخلاف موازین تعیین شده نباشد. مترجمان باید مراقب باشند که دارالترجمه‌ها «نمونه» ترجمه آنها را که جهت بررسی و استخدام احتمالی به این دفاتر ارائه داده‌اند، مستقیماً به صاحب متن اصلی نفروشند.

مسئله کارایی همواره در میان دانشجویان دوره‌های آموزش و تربیت مترجم مطرح می‌گردد. در دوره‌های تربیت مترجم برای دانشجویان کارایی نمی‌کنند. در این دوره‌ها به دانشجویان کمک می‌کنند تا با استخدام‌کننده احتمالی خود تماس حاصل کنند، اما به ندرت اتفاق می‌افتد که برای دانشجویان عملاً کار پیدا کنند. تماسهایی که مترجمان حرفه‌ای با سازمانها حاصل می‌کنند یافتن کار را برای دانشجویان میسر می‌سازد و این دلیل دیگری است برای سپردن آموزش این رشته به دست مترجمان حرفه‌ای.

مسلماً از نکات مهمی که باید در نظر گرفت، محل کار است. هر کس که قصد دارد در زمینه ترجمه حرفه‌ای سرمایه‌گذاری کند، و به هر دلیلی نمی‌خواهد یا نمی‌تواند محل سکونت خود را تغییر دهد، در وهله اول باید در همان منطقه به جستجوی کار بپردازد. اصولاً کار کردن به طور آزاد، مستلزم جابجایی بسیار زیادی است. شخص باید آماده باشد تا در هر کجا که کار هست، خود را به آنجا برساند. این موضوع در مورد مترجمان شفاهی کنفرانسها، سفرهای بسیار زیادی را ایجاب می‌کند. از این نظر، این حرفه احتمالاً یکی از محدود مشاغل بین‌المللی در جهان است. مترجمان شفاهی کنفرانسها که به طور آزاد به این حرفه اشتغال دارند مدام در سفر هستند و این امر می‌تواند محل زندگی خانوادگی آنها شود. از اینرو هنگام تصمیم‌گیری در مورد شغل، این جنبه را نیز باید در نظر گرفت.

سؤالی که اغلب مطرح می‌شود این است که آیا می‌توان هم مترجم شفاهی بود و هم مترجم مکتوب؟ همان طور که پیشتر ذکر شد، هیچ مترجم مکتوبی نمی‌تواند بدون آموزش صحیح، به طور شفاهی هم ترجمه کند. اگر چه هر دو نوع ترجمه وابسته به زبان‌اند، با این حال دو حرفه مجزا به شمار می‌روند. از سوی دیگر مترجمان شفاهی شرایط لازم را برای ترجمه مکتوب دارند، به ویژه اگر ترجمه بخشی از آموزش آنها بوده باشد، که معمولاً هم چنین است. در حقیقت تمام مترجمان شفاهی باید این انتظار را داشته باشند که مدتی از طریق ترجمه مکتوب امرار معاش کنند، البته تا زمانی که بتوانند از راه ترجمه شفاهی درآمد مکفی به دست آورند. در ایالات متحده (آمریکا) مترجمان شفاهی آزاد معمولاً در طول یک سال حداکثر صد روز کار می‌کنند و این تعداد روز در کرانه غربی به طور قابل ملاحظه‌ای کمتر است.

بسیاری از فارغ‌التحصیلان دوره‌های تربیت مترجم برای آنکه بتوانند وام دانشجویی خود را باز پس دهند ناگزیرند برای مدتی مشاغلی را بپذیرند که اصلاً به زمینه آموزش آنها ربطی ندارد. در این حالت تلاش آنها برای حفظ مهارت‌هایی که با مشقت به دست آورده‌اند، بسیار اهمیت دارد.

معمولاً دوره‌های کارورزی وجود ندارد، اگر چه در مورد مترجمان شفاهی کنفرانسها دو استثناء وجود دارد:

۱- جامعه اروپا برای خود دوره تربیت مترجم دارد. شرایط پذیرش عبارت است از حداقل یک مدرک فوق لیسانس در رشته‌ای غیر از زبان و نیز قبولی در یک آزمون استعداد کاملاً انتخابی. در صورت پذیرش در آزمون، کارآموزان طی دوره کارآموزی حقوق دریافت می‌کنند، و پس از آن و در صورت قبولی در آزمون

دیگری (که معمولاً پس از شش ماه انجام می‌گیرد) به این سازمان می‌پیوندند و در درجه‌بندی مترجمان شفاهی جایی برای خود کسب می‌کنند.

۲- شعب سازمان ملل، هم در ژنو و هم در نیویورک، یک دوره شش ماهه تربیت مترجم شفاهی برای متقاضیان برگزار می‌کنند. در این دوره، فقط متقاضیانی پذیرفته می‌شوند که برای دو زبانی که می‌دانند موقعیت کاری وجود داشته باشد. در حال حاضر موقعیتی برای مترجمانی که زبان اسپانیولی زبان مادریشان به حساب می‌آید، وجود دارد. به هر صورت، تمام متقاضیان باید یک دوره دانشگاهی تربیت مترجم مکتوب و شفاهی را دیده باشند.

مترجمان شفاهی که نهایتاً استخدام شده و به عنوان کارمندان بین‌المللی پذیرفته می‌شوند، حقوق خوبی خواهند داشت. اما تعداد این شغلها که بسیاری آرزوی آن را دارند محدود است و فقط به بهترین‌ها اختصاص می‌یابند.

یکی از زمینه‌هایی که موقعیت شغلی فزاینده‌ای دارد، مترجمی شفاهی دادگاههاست. دولت فدرال و نیز تعدادی از ایالات، روش آزمون را جهت استفاده در دادگاههای فدرال، دادگاههای دولتی و دادگاههای شهرداری تنظیم می‌کنند. اطلاعات در این مورد را می‌توان از دادگاههای ایالتی یا انجمن‌های محلی مترجمان شفاهی دادگاهها به دست آورد.

به طور خلاصه اشخاصی که علاقه‌مند به ترجمه شفاهی یا مکتوب هستند،

باید به مراجع زیر مراجعه کنند:

* دوره‌های آموزش دانشگاهی

* انجمن‌های حرفه‌ای

* مؤسسات ترجمه

* سازمانهای بین‌المللی

* ادارات دولتی

* سازمانهای خصوصی که دست‌اندرکار تجارت بین‌المللی هستند

* اتاقهای بازرگانی خارجی

بجاست که این افراد با انجمن‌های حرفه‌ای تماس بگیرند و در مورد نرخ‌ها و دستمزدها اطلاعات لازم را کسب کنند.

مایلم در بخش پایانی این فصل متذکر شوم که به نظر می‌رسد ما دوران انتقال را می‌گذرانیم، زیرا از یک سو تقاضا برای کارمندان بخش زبان افزایش می‌یابد؛ و از سوی دیگر چنین به نظر می‌رسد که متقاضیان این حرفه بیش از اندازه باشند. اما یک سوم مترجمان مکتوب و شفاهی که در حال حاضر مشغول به کارند ظرف ده سال آینده یا بیشتر، از این حرفه کنار خواهند رفت. بنابر این، اگر چه در حال حاضر دستیابی به بازار کار بی‌نهایت دشوار است، اما چنین به نظر می‌رسد که این حرفه آینده خوبی خواهد داشت، حتی برای تازه‌واردانی که سرانجام جانشین مترجمان کنونی خواهند شد.

فصل هشتم

قوانین حرفه‌ای

انجمن‌های حرفه‌ای مجموعه قوانین اجرایی خود را به چاپ می‌رسانند. اما مایلم در اینجا بر تعدادی از مهمترین قوانین حرفه‌ای تأکید کنم که هم به مترجمان مکتوب مربوط می‌شود و هم به مترجمان شفاهی.

۱- اسرار حرفه‌ای را حفظ کنید.

به استثنای کاری که برای دواير دولتی یا دادگاهها انجام می‌گیرد، مترجمان مکتوب و شفاهی به طور کلی در مورد حفظ اسرار حرفه‌ای سوگند نمی‌خورند. با این وجود - و این مسئله از نظر وجهه حرفه‌ای بی‌نهایت اهمیت دارد - مترجم نکته‌های حساسی را که طی کار حرفه‌ای خود به آنها پی می‌برد، آشکار نمی‌سازد، و یا داوطلبانه در اختیار دیگران نمی‌گذارد. حتی مطالب به ظاهر

بی‌اهمیت در بعضی موارد، بدون آنکه مترجم مکتوب یا شفاهی از آن آگاهی داشته باشند، ممکن است بسیار حساس باشد.

۲- فقط کارهایی را بپذیرید که صلاحیت لازم برای به انجام رساندن آن را دارید.

این قانون نیز به اندازه قانون اول اهمیت دارد و بار مسئولیت را بر دوش کارمندان بخش زبان، و به ویژه مبتدیان می‌گذارد تا قبل از قبول هر کار ترجمه دقیقاً از ویژگی‌های آن آگاهی یابند.

افراد حرفه‌ای هنگامی که با تردید مواجه می‌شوند، باید با همکاری که در همان زمینه کار کرده‌اند یا در گذشته با همان ارباب رجوع کار کرده‌اند، مشورت کنند. فارغ‌التحصیلان دوره‌های تربیت مترجم نیز هنگامی که در مورد قبول ترجمه مردد هستند، باید با استادان قبلی خود مشورت کنند.

در اینجا باید یک سوء تفاهم را که شکل اسطوره به خود گرفته است، برطرف کنم و آن اینکه ترجمه متون فنی الزاماً مشکلتر از ترجمه متونی که جنبه کلی‌تری دارند، نیست. مترجم مبتدی نباید بی‌درنگ از پذیرفتن متون فنی خودداری کند، صرفاً به این گمان که این متن مشکلتر از آنست که او بتواند از پس آن برآید؛ زیرا در صورت داشتن مهلت مناسب و دسترسی به مراجع لازم خواهد توانست از عهده ترجمه آن برآید. در حقیقت مبتدیان گاه درمی‌یابند که آمادگی آنان بیش از مترجمان قدیمی است.

مشکلترین متون آنهایی هستند که معادل‌یابی دقیق باید در مورد آنها اعمال شود و نیز ظرایف زیادی در زبان مبداء داشته باشند. واژگان را همیشه

می‌توان با مراجعه به فرهنگها و مراجع دیگر، یا با مشورت با نویسندگان، یا یک متخصص در زمینه مورد ترجمه معادل‌یابی کرد. در حالی که درک کامل یک زبان خارجی یک عمر طول می‌کشد.

۳- همواره کارها را از مسیر اصلی دنبال کنید.

این قانون در مورد مترجم مکتوب به معنای تماس مستقیم با ارباب رجوع است (با تأیید قبلی دارالترجمه، البته اگر مترجم با دارالترجمه‌ای کار می‌کند). طبیعتاً ارباب رجوع ترجیح می‌دهد مستقیماً با مترجم تماس بگیرد تا مجبور به پرداخت مخارج دارالترجمه نگردد. در پایان مترجم بیشتر مورد احترام قرار خواهد گرفت، حتی اگر این مسئله باعث شود وی با ارباب رجوع به ویژه مصر، خود مجادله کند.

در مورد ترجمه شفاهی روال کار بدین قرار است که اگر مشکلی وجود داشته باشد مترجم ابتدا با مترجم ارشد تماس می‌گیرد و سپس با سخنران. هرگز سعی نکنید بدون آگاه ساختن مسئول استخدام مترجمان، با افرادی که قرار است برایشان ترجمه کنید تماس بگیرید. زیرا از آنجا که اغلب کارهای ترجمه از طریق همکاری که نقش مشاور دارند به مترجمان ارجاع می‌شود، اگر از مترجمی چنین عملی سر بزنند نتیجه‌ای جز پایان کار حرفه‌ای وی در بر نخواهد داشت. قوانین پس از آنکه توسط انجمن‌های حرفه‌ای انتشار یافت، لازم‌الاجرا خواهند بود. در مواردی هم که این انجمنها عضو تازه کار نمی‌پذیرند مترجمان باید تلاش کنند اطلاعات لازم را در مورد این‌گونه قوانین کسب نمایند، زیرا این کار شانس پذیرفته شدن آنها را در موقعیت بعدی افزایش می‌دهد.

مسئولیتها

ما مترجمان، مسئولیت سنگینی برعهده داریم که از نظر من هفت جنبه دارد:

۱- مسئولیت مترجم در باره خواننده و شنونده

ترجمه خوب اعم از شفاهی یا کتبی باید همچون متن اصلی به نظر آید، زیرا هدف از این فرایند ارتباطی میان فرهنگها آن است که خواننده یا شنونده فراموش کند واسطه‌ای در این میان وجود داشته است. بیشترین تمجید را باید زمانی از مترجم شفاهی به عمل آورد که هیئت مذاکره‌کننده مثلاً وی را اشتباهاً به جای سخنگوی اصلی مورد عتاب قرار دهند. مترجمان حرفه‌ای باید هنر پنهان ماندن از انظار را به خوبی بدانند و هرگز بیش از زمانی که برای ایفای نقش لازم است، دیده نشوند.

۲- مسئولیت مترجم در برابر ارباب رجوع

ارباب رجوع الزاماً همان شخصی نیست که متن ترجمه شده را می‌خواند، یا به ترجمه شفاهی شما گوش فرامی‌دهد. اگر چه معمولاً نتیجه کار ما به این فرد مربوط نمی‌شود، اما اوست که دستمزد ما را می‌پردازد. در نتیجه اگر شکایتی به او برسد معمولاً دیگر برای تصحیح اشتباهاتمان خیلی دیر است.

۳- مسئولیت مترجم در برابر نویسنده یا گوینده

در اینجا هدف اصلی این است که اطمینان حاصل کنیم خواننده یا شنونده، منظور بیان شده در زبان مبداء را به وضوح درک می‌کند. در مورد ترجمه‌های

مکتوب، لازمه این امر آن است که هرگاه امکان داشته باشد مسائل را با نویسنده در میان بگذاریم.

۴- مسئولیت مترجم در برابر زبان

بسیاری از مترجمان مکتوب و شفاهی اغلب اوقات این جنبه از مسئولیت خود را نادیده می‌گیرند. آنها پاسداران زبان مادریشان هستند، بدین معنا که افراد بسیاری نوشته‌های آنها را می‌خوانند و به آنچه که آنها می‌گویند گوش فرا می‌دهند. تعداد بی‌شماری از مترجمان حرفه‌ای به زبان خود به چشم ابزار نگاه می‌کنند، بدون آنکه به آن عشق بورزند و احترام بگذارند. آنها تلاش می‌کنند که واژگان و سبک ویژه‌ای به وجود آورند. آن دسته از مترجمان که مدام با یک موضوع ثابت سروکار دارند، باید تلاش خاصی مبذول دارند و به طور منظم اطلاعات مربوط به آن موضوع را به دست آورده و مطالعه نمایند. مترجمان شفاهی باید به ترجمه‌های مکتوب گذشته مراجعه کنند و آنها را بخوانند تا ترجمه آنها مانند نوشته‌های اسناد و مدارک رسمی نشود.

۵- مسئولیت در برابر همکاران

این موضوع گرچه بدیهی می‌نماید، اما باید بر آن تأکید کرد، زیرا هر دو حرفه ما (ترجمه مکتوب و ترجمه شفاهی) از احترام خاصی برخوردار است. هر بار که مترجمان مکتوب یا شفاهی با مراجعان خود مذاکره می‌کنند میان آنان حسن رفاقت به وجود می‌آید، بنابر این حفظ شئون کاری در هر شرایطی (بد یا خوب) بسیار اهمیت می‌یابد.

در مورد مترجمان شفاهی - که در شرایط پرتنش کار می‌کنند - داشتن روحیه همکاری در کار از واجبات است. کمک کردن در کابین مترجم شفاهی از طریق فراهم آوردن یادداشت، آب، و حتی صرفاً حضور آرام و بدون مزاحمت در کنار مترجم، در ایجاد آرامش و راحتی برای وی بسیار مؤثر است و در مورد کل گروه، ارائه ترجمه‌هایی با کیفیت بسیار خوب را ضمانت می‌کند.

۶- مسئولیت مترجم نسبت به خود

در حرفه ما، یعنی ترجمه مکتوب و ترجمه شفاهی، وسوسه زیادی برای پذیرش کار بیش از حد توان وجود دارد. نظم بخشیدن به منابع خود و اطلاع داشتن از محدودیتهای فردی، هم از جنبه کیفی و هم از جنبه کمی، کمک زیادی به ادامه حرفه‌ای رضایت‌بخش می‌نماید. حتی یک مترجم آزاد نیز باید به طور منظم و در فواصل معین مرخصی بگیرد و استراحت کند، به ویژه پس از یک دوره کار سنگین؛ هر چند مرخصی گرفتن به معنای عدم دریافت حقوق در این مدت خواهد بود. این خطر کردن برای تمام افرادی که به طور آزاد کار می‌کنند، وجود دارد.

۷- مسئولیت مترجم در برابر حرفه خود

مترجمان مکتوب و شفاهی هرگز نباید این مسئله را فراموش کنند که با هر بار ترجمه کردن، در واقع مسئولیت نمایندگی تمام مترجمان را برعهده می‌گیرند. بهترین روش کسب اعتبار و آبرو برای شاغلان در این دو حرفه - که از هیچ‌گونه حمایت قانونی برخوردار نیستند - این است که بهترین کیفیت کاری را

ارائه دهند. کارفرمایان معمولاً از یک تجربه بد نتیجه‌گیری کلی می‌کنند و مترجم شفاهی یا مترجم مکتوب دیگری استخدام نمی‌کنند.

باید این موضوع را برای کارفرما روشن کرد که اگر دفاتر ترجمه اقدامی در زمینه برقراری تماس مستقیم مترجم با نویسنده، یا فرد متخصص نکرده‌اند و در نتیجه آن متن دارای اشکالاتی شده است، دلیل ارائه متن به همان صورت نادرست به ارباب رجوع نخواهد بود.

به همین ترتیب، مترجمان شفاهی نباید هرگز ترجمه‌ای را بپذیرند مگر آنکه تضمین گردد اطلاعات مناسب در اختیارشان قرار خواهد گرفت. اگر متن سخنرانی از قبل تهیه شده باشد، مترجم شفاهی باید از پیش آن متن را دریافت نماید.

مهمترین مسئله این است که مترجمان شفاهی باید از کیفیت دستگاههایی که هنگام ترجمه همزمان به کار خواهند گرفت، اطمینان حاصل کنند. آنان نباید از ابراز عقیده در مورد دستگاههایی که ارباب رجوع انتخاب کرده است، ترسی داشته باشند. بسیار ناخوشایند خواهد بود اگر مترجم هنگامی که جلسه شروع شده است به واسطه بد بودن دستگاهها از ترجمه امتناع ورزد، و باید با اطمینان حاصل کردن از اینکه دستگاههای مورد نیاز از بهترین کیفیت برخوردارند، مانع از چنین برخوردی شد، حتی اگر اجاره چنین دستگاههایی گرانتر باشد.

فصل نهم

نتیجه‌گیری

در پایان مایلم به دانشجویان توصیه‌هایی بنمایم: سعی نکنید دوره آموزش خود را با عجله بگذرانید. باید تا آنجا که می‌توانید طبیعت آدمی و به خصوص فرهنگ مردمانی که زبانشان را می‌آموزید، بشناسید. شما تا پایان عمر با مفاهیم مکتوب و شفاهی سروکار خواهید داشت. حتی اگر از نظر حرفه‌ای نیز آمادگی بسیاری کسب کنید، در صورت عدم کسب درجه و پختگی لازم برای ایجاد ارتباط، تلاشهای شما با شکست مواجه خواهد شد.

اگر شما به زبان مادری خود و نیز زبانها و فرهنگهای خارجی علاقه یکسان ندارید، نباید سعی کنید مترجم مکتوب، یا شفاهی شوید. این دو حرفه به از خودگذشتگی و فداکاری زیادی نیاز دارد. این مشاغل قطعاً

وسیله کسب ثروت نیستند؛ این دو حرفه گهگاه می‌تواند مایوس‌کننده یا حتی غیرجذاب باشد، به ویژه اگر موضوع خسته‌کننده باشد، که معمولاً نیز چنین است. اما اغلب درمی‌یابیم حتی مطلبی که در نظر اول خسته‌کننده می‌نماید، مترجمان حرفه‌ای واقعی را به مبارزه‌ای کلامی فرا می‌خواند.

بسیاری تصور می‌کنند ترجمهٔ مکتوب و ترجمهٔ شفاهی کارزار جذابی است که در آن، شخص مترجم می‌تواند به خوبی از عهده برآید. در این مسئله حقیقتی نهفته است، چرا که امروزه بیشتر مترجمان، تا آخر به کار خویش ادامه می‌دهند. ترجمهٔ مکتوب و ترجمهٔ شفاهی فعالیتهایی هستند که وقت آزاد بسیاری را فراهم می‌کند تا فرد مترجم به کارهای فکری دیگری بپردازد، همان کارهای فکری مرتبط با مسایلی که شخص مترجم در زمان اشتغال به ترجمه بدانها می‌پردازد. بسیاری از مترجمان مکتوب و شفاهی به موازات حرفهٔ اصلی خود، مشاغل دیگری همچون تدریس، تجارت، نویسندگی، و ویراستاری را به عهده دارند.

امیدوارم با رهنمودهایی که ارائه دادم مسائل زیر به خوبی روشن شده باشد:

※ عقاید و نظریات مردم در بارهٔ این دو حرفه که اغلب رمزآمیز نیز هستند، به مفاهیم واقع‌گرایانه‌تری تبدیل شده باشد.

※ میزان احترام به هر دو حرفه افزایش یافته باشد.